

კაჟა ეტზისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

გამომცემლობა „ანკარსალი“
თბილისი 2020

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

2020

საქართველოს მწიგნობართა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 71

2020

მთ. რედაქტორი

შარბა ხოჭოლავა

მხატვარი, საქართველოს
მწერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია
„ქალდეა-საქართველო“-ს
აკადემიკოსი

© ვაჟა ეგრისელი, 2020

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2020

თბილისი, 0186, ა. პოლიბოვსკაინის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-878-6 (71 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხოგის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღექანადრა სმირნოვა-კოზლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაშვილი“, ფილორ ტიუტჩენის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მომცველი ერთტომეული – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხური უსალგუნავი“-ს ხუთტომეულის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, როგელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძმნიღება იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესუმე, 1575 გვერდიანი ტომი, როგელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტაბეული.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედიბაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცნიერებათა აკადემიის ნამღვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს მწერალთა, მცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმა-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწმეს ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალაკტიონ ტაბიძის პრემიების დაწარმატის, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დესკანის მედლისა და „დიოსკურია 2005“-ის, მწვიდოგის ოქროს პარსკვლავისა და მწვიდოგის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს მწერალთა მცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმა-საქართველო“-ს პრემიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ფაზისის საერო-სამცნიერო აკადემიის ვიცე-პრემიდენტის,

ავსჯანმართის მმართველობა აკადემიის პრეზი-აკადემიკოსის, საქართველოს განათლებისა და საქართველოს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა“ „კარპის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიდიის, სობის, იყალთოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტგვერდიანი ტომეულების „კოლხური უსალგუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსალგუნების“ ოცდაათტომეულის გამოცემა. გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა პრეზის ხუთასზე მეტგვერდიანი, უმაღლეს კოლიბრაფიულ დონეზე შესრულებული ტომეგი. 2019 წლის მიწურულს გამოვიდა „კოლხური უსალგუნები“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამგადაბულია დასაბეჭდად ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ანთოლოგია, აბრეთვე, პრეზისაღმი მიძღვნილი ქართველი და უცხოელი პოეტების, მმართველისა და საზოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ფაზისის (კოლხეთის) საერთო-სამმართველო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაკანტურ ადგილზე ღია კენჭისყრით ერთხმად აირჩია ამავე აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დეკანი, „კოლხური უსალგუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰყავს მეუღლე – ბილდა სუხიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნატა და ლილი. იგი – მმცხრე შვილია (შვილი ძმა და ორი და).

პოეტის ასტრომული „კოსმიური პოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუსეთში აკაკის და ბალაქტიონს, ღმერთი არ მიუყენს რომ შებადარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიონსაც, რომ აზანზარებს წუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა პოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნებოს“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტბვერდინი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათტომეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარყვავი და... დღეს ძველის ბასაბუნად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაქტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე პოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არსის ჭალაში მგბარი მუხაა, რომელზეც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, პელაგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელწვივის, აიეტის ხელით დარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტოტეზე, პოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნებოს“ იბაგმიუვლომელი ასტრომული დაკიდა და ბაანოცხლა, მიძინებული, დავიწყების ნაცარმომილი, არა მარტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათთხმეტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ლეგენდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კომერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკითხია.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი პოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუქმნია დღემდე...“

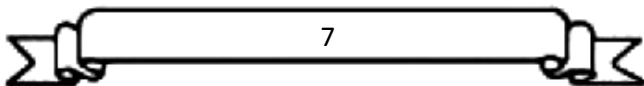
კოსმოსში კი...

დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გგულეშავი მისვლია... მათ იცინან იმ ოწყება დღემდევის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიშვილი

პოეტი, ბალაქტიონ ტაბიკის პრემიის ლაურეატი, ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

„ბულცინვალ შხხვდი ყოველ ძეხას, ყოველ აბეხას.“

ა. პუშკინი

გთავაზობთ, ამონარიდებს ვაჟა ეგრისელის შე-
მოქმედებისადმი მიძღვნილი ათასამდე ქართველ და
უცხოელ მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღ-
ვაწეთა წიგნებიდან, სტატიებიდან, წერილებიდან:

ვაჟა პირველი – ფშაველა, ვაჟა მეორე – ეგრისე-
ლი, ვაჟა მესამე – ყუბუსიძე, ვაჟა მეოთხე – ჩორდელი,
ვაჟა მეხუთე – ხორნაული”... „რია-რია“. 1993

სერგო წურწუშია – გენერალ-ლეიტენანტი, აკადე-
მიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელი პლანეტის პოეტია და ამი-
ტომ მსოფლიო ასტრონომთა ასოციაციის 2007 წლის
15 მაისის გადაწყვეტილებით, როგორც ასტროლატრი
პოეტის, ვაჟა ეგრისელის სახელი ეწოდა ახალ აღმო-
ჩენილ ვარსკვლავს”...

ზაურ გოგოლაძე – ისტორიკოსი, პროფესორი: „...
ვაჟა ეგრისელი დიდი ქართველი პოეტის გარდა, დიდი
საზოგადო მოღვაწეცაა”...

ზურაბ ბუკია – ბიოლოგი, პროფესორი: „... დღევან-
დელ საქართველოში არა მგონია იყოს მეორე ქართვე-

ლი პოეტი, ვისაც ვაჟა ეგრისელივით ემდეროს პრეისტორიულ და ისტორიულ კოლხეთისთვის, ე. ი. საქართველოსთვის”...

შალვა სიჭინავა – ფაზისის საერო აკადემიის ნამდვილი წევრი: “... უაფხაზეთობა მე ვაჟა ეგრისელის პოეზიამ, განსაკუთრებით „კოლხურმა ფსალმუნებმა გადამატანინეს”...

ზურაბ აბრალავა – ფაზისის აკადემიის ნამდვილი წევრი, მწერალი, პუბლიცისტი: „... ვაჟა ეგრისელი კოლხეთის სულიერების ციხის ქონგურზე მეციხოვნედ მდგარი, დიდი ქართველი პოეტია”...

შარბ ხოჭოლავა – მხატვარი, სართველოს, მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია „ქალდეა“-ს აკადემიკოსი) „... რომ შეიძლებოდეს, ვაჟა ეგრისელის საოცარ ფერწერულ ლექსებს „დავხატავდი,” მზის ჩარჩოში ჩავსვამდი და ქართულ ცაზე ჩამოვკიდებდი...”

ველოდი მირცხულავა – ისტორიკოსი, აკადემია „ქალდეა“-ს ნამდვილი წევრი: „... როგორც დიდი ივანე ჯავახიშვილი წერს: გვარი – მირცხულავა „მურიცხე-ბიდან“ – ვარსკვლავებიდან მოდის და დედის გენმა – ვაჟა ეგრისელი როგორც დიდი პოეტი ცის საიდუმლოებებს აზიარა...”

ვახტანგ თორაძე – პროფესორი, აკადემიკოსი: „...

პრეისტორიული, ქრისტემდელი მადლი და რწმენა მეუფობს ვაჟა ეგრისელის ღვთიურ პოეზიაში, რადგან „მის შექმნაში თვითონ ქრისტეს, როგორც მამის თანაარს, თავისი წვლილი ჰქონდა შეტანილი...“

გია კვაშილავა – მკვლევარი, პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელის ფიქრშიუწვდენელი შემოქმედება, ისეთივე საოცრებაა, როგორც ოთხიათასი წლის წინანდელი ფესტოსის დისკოზე „კოლხური ოქროდამწვერლობით „ამოტვიფრული ქართული საგალობელი...“

ნარგიზ გოგია – ფილოლოგი, ფაზისის აკადემიის ნამდვილი წევრი: „... არა მარტო საქართველოს, დიდი ჩინეთის იმპერიასაც ეყოფოდა საამაყოდ ვაჟა ეგრისელის შემოქმედება (50 000ლექსი)...“

გულიკო გოგიტიძე – ფრანგული ენის პედაგოგი, ფაზისის საერო აკადემიის ნამდვილი წევრი: „... მიხარია, რომ დიდი მოწონება ხვდა წილად საფრანგეთში ჩემი შვილის, ბაჩუკი ჩაბრაძის მიერ თარგმნილ ვაჟა ეგრისელის ბრწყინვალე პოეზიას. “

მერი აბრამია – მწერალი, პუბლიცისტი: „... ბედნიერი ვარ.

ისე, როგორც დიდმა ილიამ ვაჟა-ფშაველას პირველი ლექსი დაბეჭდა „ივერიაში,“ ასევე მე, ვაჟა ეგრისელის პირველი ლექსი დავსტამბე ხობის რაიონულ გაზეთ „სოციალიზმის მშენებელში...“

ნაპოლეონ ლემონჯავა – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი დიდი პოტენციის მატარებელი პოეტია. მისი პოეზიის ორიგინალობით სამართლიანად ამაცობს ქართული საზოგადოება...”

დავით ტაკიძე – პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზია მითებს და ლეგენდებზეა ნაშობი. მისი შემოქმედება არის მეტაფორების ხეივანი, საიდანაც კოლხური ჩუმი-ნაღველი მოისმის...”

რეზო ფაჩულია – აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელის ურიცხვ ვარსკვლავთა პოეზია, დროის ათვლას არ ემორჩილება. მისთვის სამყარო თავის საზომით არსებობს... ეგრისელის პოეზიას სამყაროსავით არც დასაწყისი აქვს და არც დასასრული...”

ანა ქველიძე – ლიტერატორი: „... ვაჟა ეგრისელის არა ერთი და ორი ლექსი, არამედ მთელი მისი პოეზია ვაჟა-ფშაველასეული მაღალპოეტური მეტაფორული აზროვნების ნიმუშია...”

კლიმენტი შელია – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზია, მსოფლიო პოეზიის ჩამოუცილებელი, თვითმყოფადი, უკვდავი ნაწილია, რომელიც მთელ ეპოქას ქმნის...”

აპაღონ ცანავა – პროფესორი, კრიტიკოსი: „... ქართულ ლიტერატურაში ვაჟა ეგრისელის პოეზია ისეთივე ძალისხმევით შემოიჭრა, როგორც ლადო ასათიანის, შოთა ნიშნიანიძის, ანა კალანდაძის, მუხრან მაჭავარიანის ქმნილებები... ქართული ლიტერატურათმცოდნეობამ სერიოზული განხილვისა და მსჯელობის საგნად უნდა აქციოს ვაჟა ეგრისელის საოცრად თვით ნაბადი პოეტური სამყარო...”

მამანტი ძაძამია – პროფესორი, ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელი „კოლხური ფსალმუნებით“ არამარტო კოლხეთის, არამედ სრულიად საქართველოს დიდი მეფსალმუნე და ეპოქალური ფენომენია...”

ნანა ჭირაქაძე – პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელის წმინდათა-წმინდა პოეზია – ხატებთან დანათებული სანთლების ღოცვაა...”

ჯემალ ხარებავა – პროფესორი: „... ნიკოლოზ ბართაშვილის „მერანი“, აკაკი წერეთელის „განთიადი“, ვაჟა-ფშაველას „არწივი“, გალაკტიონ ტაბიძის „ღურჯა ცხენები“ და ვაჟა ეგრისელის „შავლეგო“ – აი, ქართული პოეზიის ხელისხელ საგოგმანები მარგალიტები...”

რუსუდან ხორავა – კომპოზიტორი: „... ვაჟა ეგრისელი თავისი უდიდესი შემოქმედებით ცალკე ღვას განმარტობით... ის სხვა ქვეყანაა...“

გულნაზ ხარაიშვილი – პოეტი: „შოთას, აკაკისა და გალაკტიონის გვერდით, სხვებზე ადრე მე მივუჩინე ბინა ვაჟა ეგრისელს.“

ნიკო ხერკელაძე – მხატვარი, აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში საქართველოს (კოლხეთის) შვიდიათასწლოვანი ისტორიაა ჩაკირული...“

ომარ ხუხუა – ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელის ფიქრმიუწლომელი შემოქმედება, მერვე საოცრებაა ჩვენთვის დედამიწაზე...“

გულნაზ ხუხუა – პროფესორი: „... სადაც ბუმბერაზ პოეტ ვაჟა ეგრისელს გაუვლია იმ ქუჩაზე გავლის უფლება, როგორც მე, ისე სხვებმაც უნდა მოიპოვონ...“

ჯემალ ჯინჯინაძე – პროფესორი, პოეტი: „... დღეს, ვიცით, რომ მწვერვალთა შორის არის ერთი თვალშეუდგამი, სრულიად გამორჩეული პოეზიის მწვერვალი, რომელსაც ვაჟა ეგრისელი პქვია...“

ლელა მირცხულავა – ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი – მარადისობას გამოქცეული და ჩვენს თანამედროვეობას სულის მესაიდუმლედ და სიტყვის დიდოსტატად შემოხიზნული უდიდესი ქართველი მგოსანია...“

ნიკო რეხვიაშვილი – პოეტი; „... ვაჟა ეგრისელი ოცდამეერთე საუკუნის გამოჩენილი და გამორჩეული დიდი პოეტია...“

ზურაბ ქაფიანიძე – საქართველოს სახალხო არტისტი.

თეიმურაზ მიბჩუანი – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი – ლეგენდარული კოლხეთის ლეგენდად ქცეული პოეტია და ოცდამეერთე საუკუნის ვაჟა-ფშაველა...“

თენგიზ სვანიძე – პოეტი: „ვაჟა ეგრისელის მთელი პოეზია მინიატურული ლექსების თაიგულია, გარდასახვებით, მეტაფორა-ეპითეტებით, იღუმადი სახეებითა და შორეული – პრეისტორიული ხილვებით გაძეპვილი.“

სოკრატ საღუჭავაძე – მედიცინის დოქტორი, პროფესორი: „ასი წლის წინათ – ილია ჭავჭავაძე წერდა:

„ვაჟა-ფშაველა არის გენიალური ფიგურა და ყველაფრით გამოირჩევა თანამედროვე პოეტებისგან.

ასი წლის შემდეგ მე სიამაყით შემიძლია გავიმეორრო დიდი ილიას სიტყვები და ვთქვა: ვაჟა ეგრისელი „არის გენიალური ფიგურა და ყველაფრით გამოირჩევა თანამედროვე პოეტებისგან.“

აკაკი გვარამაძე – პროფესორი: „თუ ლეონტი მროველი „ქართლის ცხოვრების“ მემპტიანეა, მაშინ ვაჟა ეგრისელი თავისი „კოლხური ფსალმუნებით“, უძველესი კოლხეთის მეთრორიე და სულია ჩამდგმელია.“

ვანო მეგრელი – პროფესორი: „... 50,000 ათასამდე „კოლხური ფსალმუნების“ ავტორი, პოეტიაკადემიკოსი, ქართული პოეზიის რაინდი ვაჟა ეგრისელი თანამედროვე პოეზიის მესიაა და ჩვენ პოეტები, როგორც ქრისტეს თავისი მოწაფეები თავგანს უნდა ვცემდეთ და ვადმერთებდეთ მას...“

მამა დიმიტრი (ლევან ჩოხელი) – პოეტი: „უფლის კარნახითა დაწერილი ვაჟა ეგრისელის ღვთაებრივი, ათიათასობით „კოლხური ფსალმუნები.“

ჯუმბერ ლეჟავა – მსოფლიო მოგზაური, მეცნიერებათა დოქტორი: „... ვაჟა ეგრისელს, როგორც ბიბ-

ლიური „კოლხური ფსალმუნების“ შემქმნელს, მე როგორც გინესის 15 გზის რეკორდსმენს, რომ შემეძლოს, 30 „გზის“ მივანიჭებდი მსოფლიო პოეზიის რეკორდსმენობას.“

ბიძინა ნანობაშვილი – ისტორიის დოქტორი, პროფესორი: „ მხატვრობაში – ფიროსმანი, მუსიკაში – ფალიაშვილი, პოეზიაში – ვაჟა ეგრისელი, აი, ჩემი სათაყვანებელი სამება.“

ჯემალ დადანიძე – საქართველოს სახალხო არტისტი: „ვაჟა ეგრისელი დიდი არა, უდიდესი ქართველი პოეტია, ამაში დამარწმუნა მისდამი ხალხის სიყვარულმა.“

შოთა მესხია – აკადემიკოსი: „... ახალგაზრდა პოეტმა, იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტმა, ვაჟა დოლბაიამ შექმნა ისტორიული პოემა „მტკვარი“, რომლის ნაწყვეტი უნივერსიტეტში წაიკითხა რუსთაველის 800 წლის საიუბილეოდ და... უზარმაზარი აუდიტორია აღტაცებულნი და გაოგნებულნი დაგვტოვა...“ 1966წ.

რეზო ჩხეიძე – საქართველოს სახალხო არტისტი:

„... ეგრისელის „კოლხური ფსალმუნების“ მეხუთე – 1575 გვერდიანი ტომის მსგავსი წიგნი, გარდა ბიბლიისა, მე ჯერ არ მინახავს! ნუთუ ის ერთმა კაცმა შექმნა?!“ 2014წ.

ნინო ბერიძე – მუსიკოსი: „... დრო მოვა ვაჟა ეგრისელს, როგორც ღვთისმოსავ დიდ პოეტსა და პიროვნებას წმინდანად შერაცხავენ“...

რუსლან რუსია – მწერალი, ჟურნალისტი: „... რედაქტორები ბევრია ქვეყნად, მაგრამ ვაჟა ეგრისელივით პოეტი – ერთი.“

რიჩარდ ნიჟარაძე – ისტორიკოსი, პოეტი: „... არც რუსთაველამდე და არც მის შემდეგ ვაჟა ეგრისელი ხმით არავის უმღერია ძველ კოლხეთზე – ე.ი. საქართველოზე.“

გერონტი გასვიანი – ისტორიის დოქტორი, აკადემიკოსი: „... სამყაროს ისტორია და პრეისტორია მსოფლიოს არცერთ პოეტს ეგრისელისებურად არ აუყვანია მეცნიერული პოეზიის კვარცხლბეკზე...“

გელოდი ფოცხიშვილი – საქართველოს სახალხო არტისტი: „...ვაჟა ეგრისელი – ქართული პოეზიის ტაძარში – „კოლხურ ფსალმუნებად“ – დანთებული

ის წმინდა სანთელია, რომლის ნათელი, სანამ კაცობრიობა იარსებებს არასოდეს ჩაქრება“...

დარეჯან ხიდეშელი – აკადემია „ქალდეას“ აკადემიკოსი: „ავთვალს არ დაენახვება ალბათ ვაჟა ფერისელის ლეგენდარული „კოლხური ფსალმუნების“ 500-ზე, 1000-ზე, 1500-ზე მეტ გვერდიანი ოცდაათტომეული“.

ილია ბარამიძე – პოეტი: „ვაჟა ფერისელი საქართველოს მზისხელა პოეტია და სიცოცხლეშივე ლეგენდადაა ქცეული...“

იამზე რობაქიძე – აკადემიკოსი: „...გამოჩენილი მწერალი გრიგოლ რობაქიძე „კარდუს“ (ქალდუს) – ე. ი. ქალდეველებს მისტიროდა, როგორც ქართველთა ეთნარქს...“

ვაჟა ფერისელმა პრეისტორიული „ქალდეველები“ გაგვიცოცხლა და თავისი „კოლხური ფსალმუნების“ ოცდაათიათასზე მეტი ლექსის თითქმის ნახევარი მიუძღვნა.“

მანანა მამულაშვილი – ეკონომისტი: „მიხარია და ვამაყობ ქართული პოეზიის რაინდის – ვაჟა ფერისელის „კოლხური ფსალმუნების“ ასტომეულით, ერისკაცობითა და მამულიშვილობით.“

ზურაბ ჭუმბურიძე – პროფესორი, მწერალი: „ვაჟა ვერისელი – დიდ ქართველ პოეტთა ღირსეული მემკვიდრეა...“

ტრიფონ ხუხუა – აკადემია „ქაღდეას“ და ფაზისის საერო-სამეცნიერო აკადემიების აკადემიკოსი: „კინოფილმი „გიორგი სააკაძე“, სადაც სააკაძის როლს ასრულებს ლეგენდარული აკაკი ხორავა – რაინდობით, ხმით და პატრიოტიზმით – დიდი ქართველი პოეტი, ვაჟა ვერისელი „სააკაძის“ ჭეშმარიტი პროტოტიპია.“

მაყვალა გონაშვილი – პოეტი: ინდური სიბრძნეა: „თუ გწამს, თუ გიყვარს, თუ იტანჯები, შენ ადამიანი ხარ. თუ ამ სამებას ნიჭსაც დაუმატებთ, ვაჟა ვერისელის პორტრეტს მივიღებთ, ადამიანისას, რომლის ყოველ სტრიქონში უფლის მადლი ტრიალებს. ამიტომაც დააჯილდოვა არსთა გამრიგემ ასეთი მშვენიერი ლექსებით.“

ანზორ კავსაძე – საქართველოს სახალხო არტისტი: „ერთხელ, ვაჟა ვერისელთან შეხვედრაზე საქართველოს სახალხო არტისტმა – რეზო ჩხეიძემ განაცხადა: „ადრე რომ წამეკითხა ვერისელის „კოლხური ფსალმუნები“ (30000 ლექსი), მაშინ კოლხეთის (საქართველოს) პრეისტორიაზე და ისტორიაზე

მსოფლიო მნიშვნელობის ფილმს შევქმნიდი და სამყაროს გავაოცებდი, რადგან აქ ყველაფერი პოეტური ფუნჯით ისეა „დახატული“, რომ მარტო გადაღებაა საჭირო...“ ჭეშმარიტად!

ია ქეზურია – ახალგაზრდა პოეტი, სტუდენტი: „...ბატონი ვაჟა ეგრისელის ათას გვერდიან ტომეულებში, ათასწლეულების ლეგენდებში მძინარე მზეთუნახავი – მითიური კოლხეთია გაღვიძებული...“

რუსუდან ბერიძე – ფილოლოგი, პროფესორი: „...ვაჟა ეგრისელი მშობლიური ლიტერატურისა და ისტორიის განსაცვიფრებელი ცოდნის (პრეისტორიული „კოლხური ფსალმუნები) გარდა ენციკლოპედიურად განათლებული პიროვნებაა.“

გივი სინარულიძე – მწერალი, მსახიობი: „... ვაჟა ეგრისელის ლექსების კითხვისას თვალები ცრემლით მევსება... ხოლო რაც შეეხება „შავლეგოს“, რომელიც ეძღვნება მერაბ კოსტავას, გენიალურია.“

ლადო ათანელი – მსოფლიო ბარიტონი: „...მეც ვუერთდები ქართველ და უცხოელ მწერალთა და ხელოვანთა ჭეშმარიტ სენტენციებს, რომ „კოლხური ფსალმუნების“ ასტომეულის ავტორი (30000-ზე მეტი

ლექსი) ვაჟა ეგრისელი თანამედროვე მსოფლიო პოეზიის უდიდესი ქართველი „ბარიტონია“...

მარი ეგნატაშვილი – გერმანისტი: „... ქართული დიადი და მარადიული სულის უდიდესი მგალობელი მგოსანია ვაჟა ეგრისელი.“

გიორგი ნოქარიშვილი – აკადემია „ქაღდვას“ აკადემიკოსი: „ვაჟა ეგრისელი ალბათ ოქროს კალმით წერს ოქრო ლექსებს...“

ნათია ჯგუშია – მწერალი, ჟურნალისტი: „...ვაჟა ეგრისელის უზარმაზარ შემოქმედებას შორეული წარსულის ციდან კოლხეთში წვიმად მოსული ექვსინის პონტოს დამათრობელი სურნელი ასდის...“

რეზო კინწურაშვილი – აკადემიკოსი: „ ვაჟა ეგრისელი გარდა უდიდესი პოეტისა, უდიდესი მამულიშვილიცაა.“

პარმენ ზაქარაია – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი პრეისტორიული კოლხეთის უდიდესი „არქეოლოგი“ პოეტია...“

ბიეტა აბშილავა – პოეტი, მხატვარი: „... ვაჟა ეგრისელის ფიქრმიწვედომელი შემოქმედება ოცდამე-

ერთე საუკუნის პოეზიაში განუმეორებელ მოვლენად დარჩება...“

ალექსანდრე კრავეიშვილი – მომღერალი, მსოფლიო გრანპრის ორგზის მფლობელი: „... როგორც ანტიკური დიდი პოეტების შემოქმედება, ვაჟა ეგრისელის კოსმიური, უსამანო პოეზიაც, ყველა დროისა და ეპოქის უჩვეულო მოვლენად უნდა იქნეს მიჩნეული თანამედროვეობის მიერ...“

გრიგოლ გიორგაძე – აკადემიკოსი: „... არამგონია, რომელიმე სახელოვან ისტორიკოსს თავის ნაშრომებში ისე გაეცოცხლებინოს კოლხთა (ქართველთა) მოდგმის შორეული ნაშიერნი (შუმერები, ქასქები, ხათები, ხეთები და ა.შ.) როგორც ვაჟა ეგრისელმა (თავის ხუთ-ექვს სტრიქონიან) „კოლხურ ფსალმუნებში“.

ლალი წილოსანი – ფილოლოგი, აკადემია „ქალდეას“ ნამდვილი წევრი: „... მარადიულ პოეტ – რუსთაველს დავესესხები, რომ „მაღალი და მაღლად მხედი“ უდიდესი მგოსანია ვაჟა ეგრისელი...“

კლიმენტი კიკალეიშვილი – აკადემიკოსი: „... ვითარცა ქრისტემ იტვირთა ადამის ძეთა ცოდვა, ასევე ვაჟა ეგრისელმა თავის ღომურ ქედზე იღო ქართუ-

ლი სიტყვის დმერთთან მსხვერპლად ამაოდ შეწირულ პოეტთა სიმძიმის და... პოეზიის ჯვარზე ეცვა.“

სერგი ლომაძე – პოეტი: „ვაჟა ეგრისელი თავისი გენიალური „კოლხური ფსალმუნებით“ (30 000 ლექსი) “თანამედროვეობის უდიდესი პოეტი“ კი არა და... პოეზიის მეფეა...“

ლამზირა შევილაძე – პოეტი: ჩემი დიდი ძმა, ბატონი ვაჟა ეგრისელი – „თანამედროვეობის უდიდესი პოეტი“ – ჭეშმარიტად.“

ნანა დარჩიაშვილი – პოეტი: “ვაჟა ეგრისელის შემოქმედება-მსოფლიო პოეზიის უსამანო ცაა... ბედნიერი ვარ იმ ცისქვეშეთის, რომ ვარ ბინადარი.

სოლომონ დემურხანაშვილი – მწერალი: „... ნეტარ არიან მორწმუნენი“, მაგრამ მე ვერაფრით დამიჯერებია, რომ ვაჟა ეგრისელის უბრწყინვალესი „კოლხური ფსალმუნების“ ათასგვერდიანი ტომეულები ერთი პოეტის (თუნდაც გენიოსის) შექმნილია.“

ჯუმბერ ლომინაძე – აკადემიკოსი: „ასტროლატორი პოეტის – ვაჟა ეგრისელის ეგრისელის „კოლხური ფსალმუნები“ – მსოფლიოში ყველაზე დიდი „ობსერვატორია“, საიდანაც ხედება ციურ სხეულებზე

დაკვირვება და ახალი, უცხო „პლანეტების“ აღმოჩენა“...

ანზორ ჯაფარიძე – აკადემია „ქაღდეას“ აკადემიკოსი: „... ქართული პოეზიის რაინდის – ვაჟა ვერისელის „კოლხური ფსალმუნების“ ათას, ათას-სუთასზე მეტ გვერდიანი („ტიტანური“ – პროფ. ლ. სორდია) ტომეულები საოცრება და უცნაური მოვლენაა ოცდამეერთე საუკუნის არა მარტო ქართულ, არამედ საერთოდ მსოფლიო მხატვრულ ლიტერატურაში“...

რომან ზარანდია – ფაზისის საერო-სამეცნიერო აკადემიის აკადემიკოსი: „...დრო მოვა – საქართველოს და არა მარტო საქართველოს დაამშვენებს დიდი ქართველი პოეტის – ვაჟა ვერისელის სახელობის ქუჩები და პროსპექტები.“

ლადო რამიშვილი – საქართველოს ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტი: „...მეოთხედი საუკუნეზე მეტია, რაც საქართველოს ეროვნული აკადემია ამყობს ვაჟა ვერისელის, როგორც დიდი პიროვნებითა და უდიდესი ქართველი პოეტის სახელით“...

ცა

სიშორე და სიმარტოვე
თავზე ქუდად აფარია.
მთვარეს კარი –

სულ აქეთ ღია.

და ცა მოჰგავს ჩაფარიას,*
მოფუთფუთე ვარსკვლავები
აბრეშუმის მშიერ ჭიას.

1961

* ჩაფარია (მეგრ.) მოჭრილი სიმინდის ღეროებისაგან გაკეთებული ღობე-წნულები.

მ ა ი ნ ც

გზას წყვდიადი მიბორკავდა,

ზვირთთა ღოდებს

ზღვა მიშენდა.

ყელს მიჭერდა ელვის ყულფი.

მაინც მოველ ცაო –

შენთან,

დიდი „ფსალმუნებით“ უფლის.

1989

* * *

ხარჯიხვი დილის რქების ჯახანით
წუთი-წუთ გახსნის

კლდეთა დარაბებს,

პირადაბჩენილი უფსრულები

შიშს ვერ ფარავენ.

და...

ჟამი, როგორც ბიჭი არაბი,

ცის უდაბნოში კუზიან მთებს

მიაქარავენებს.

1966

* * *

ვარსკელაეები?!

რასა ბრძანებ!

ცაა – ასპარეზი ორთა:

დღისით მზე და

ღამით მთვარე,

უფლის კართან სცემენ ბოლთას.

1970

ისევ კოლხური სული

შორს არიან და ვერ ძღვევენ
და მოყვავილე სიზმრებში,
კოლხეთს ხედავენ მუდამ –
პირამიდებში ეგვიპტის:
არც სპარსების და
ბერძნების
და არც შივას და ბუდას,
არამედ ფასის¹ –
და ოდოს² –
კოლხური სული ბუდობს.

1968

¹ ფასისი (ფაზისი) – ჰელიოსის ვაჟი, კოლხობის მამა.

² ოდო – კოლხურ პანთეონში – ერთ-ერთი მთავარი ღვთაება.

* * *

აყვავებული გველის ედემი
და ჩვენც სამოთხის კარად
ვიურვით...

გზად,

წუთისოფლის –
კბილს გვეჭრის ნაყოფი,
არაფერია მარადიული,
გარდა არ ყოფნის!

1999

* * *

მთვარე მეტეხთან რომ იძირება,
არვიცი,

რატომ,

მე მგონია ნავი ქარონის;
ელვა კი მისი მისაბმელი

ოქროს საბელი.

მოდის სიკვდილი რაშის თქარუნით,
დიდი სინათლით –

სივრცეს აბნელებს.

2001

ლოცვა მარადიული

დღისით მზისა და ღამით –
მისდევ მთვარის ბილიკიებს
და ზე-ცისკენ იურვი...
უფალთან გზას მიგიკვლევს
ლოცვა –
მარადიული.

1968

ლეგენდები და მითები

ვითარც მე მათ...

აღბათ მერე,

ჩემს ტოლ სანთელს დამინთებენ,

რადგან ჰქონდათ

ჩემს ძველებთან

დავა ახლებს:

რომ „ბერძნული ლეგენდები და

მითები“,

ჩემი იყო და...

კოლხეთში დავასახლე.

1968

ვაშინერს

პირი უნს დღეს –

ხვალინდელს,

სასიკეთოს არ უგავს:

ხვედრს გიმზადებს საშინელს!

რადგან ღმერთს ხმობ

აუგად,

ეს კი აკრძალულია –

ვაშინერს!

1922

უფლის სახელით

საკუთარ ხვედრზე ნამტირალევი,
გამთენიისას ღამე
 მოვარეს ამოახველებს,
იმ ქვეყნიური ამოჰყვება
 შავი ნაღველი.
მერე სამყარო განათდება
უფლის სახელით,
ცა ვარსკვლავებად გამოისხამს
ლოცვებს –
 აღვლენილს.

1977

ციცინათელა

აქეთ კი არა,

იქით მიმავალ –

ათასწლეულება –

აქ ჩაუვლიათ,

ასიათასი გზით და ბილიკით.

ციცინათელა –

მკვდართა სულია,

უკვდავეისკენ გზებს რომ

მიიკვლევს.

1987

კოლხი – ბიბლიური

მზის შეიღისთვის მზე არის

ახლო და

მშობლური

და მისაკენ იურვის –

ბიბლიიდან მოსული

კოლხი –

ბიბლიური.

1973

ლიფსიტიპი

ეფერებიან ერთურთს ტაღლები
და ლიფლივებენ,

ვით პრერიები.*

მზერა ფსკერამდე ატანს თვალების:

ლიფსიტიპია თუ წყლის ნორჩი

ფერიებია,

ზღვის სიღურჯეში შიშვლები რომ

დატანტაღებენ...

1972

* პრერიები (ფრანგ.) ვრცელი მინდვრები.

* * *

ღამის სიბნელემ გაჰყარა!

მერე როდესაც ინათა,

ხელი ხმალს იკრა

კრწანისმა –

ღრო დადგა მტერთან შებმისა.

და ხმები ერთად გაისმა:

მუღნის,

ნასის და ებნისა.

1969

სხვა სამყარო, მითოსური

აზრი –

აქილევსის ფარად,

სიტყვა იპყარ ხელთ

მახვილად:

მზის შვილმა და მზით მოსულმა:

– კოლხეთს თვალი აახილა,

სხვა სამყარომ, მითოსურმა.

1969

მითაჟამი

კავკასიონზე ზეესს¹ პრომეთე
ჰყავს მიჯაჭვული
და უთანაგრძნობს,
ვით ნათესავს,
ფაზისს ნილოსი.
ცისკენ იწევენ უფლის ნახვად
ცეცხლის ენები
და უკან სდევნენ კიბეები მარმარილოსი.
ჯერაც კოლხები პირამიდებს არ
აშენებენ.
შიშს და სიბნელეს სადღაც ბლავის
ხარი მინოსის.²

1974

¹ ზეესი (ბერძ.) უზენაესი ღვთაება.

² მინოსი (ბერძ.) ზეესისა და ევროსეს ვაჟი, კრეტას მითიური მეფე.

* * *

წველიადს ამეფებს ყეფა ცერბერის,
ღალატს –

ბღაველი ოქროს ვერძების.

ქვესკნელს იურვის მზის ნიშიერი.

ბაებაყ დევივით

მაინც ვერ ძღება,

კაცთა სიცოცხლით მიწა

მშიერი.

1994

მზის სინათლის სვეტები

ვარსკვლავები, ვით ადრე,
შორით გითვალთალებენ
და ტოტს მარადისობის
 ისეე ისე არხევენ...
მთვარეს დავიწყებისთვის,
ხედავ არ ემეტები,
დრო მოვა და მზის შვილი,
 მზეში დაიმარხები
და ძეგლად დაგედგმევა
 მზის სინათლის სვეტები.

2000

* * *

რა უნდა იყოს მასზე დიდი
ბედნიერება:
მოულოდნელად აფეთქდება გული,
ვით ნადმი.
და ჩაგესმხვრევა თვალთა მინები.
ო, რა კარგია,
სამშობლოზე ფიქრებით დაღლილს,
მარადისად რომ ჩაგეძინება.

2001

* * *

გზა შორია და ბნელზე – ბნელი,
ვითარცა თვალები ბელზებელის.

ბაღია სიზმრებით ნაქარგი,
რომელზეც ფიქრები მაწვალებს.
და.... თუ სიკვდილის გზა

დაგკარგე,

ჩემი იქ მყოფი,

ხუთი ძმა მიმასწავლის.

1991

სამშობლო – შენი მოდელია

ელვის ელვარე შოლტებით,
ქარები ღრუბლებს მოდენიან...
მთვარე ცას შორდება.
ვიღაცა მღერის „ოდელიას“
ოდოს* ძეგ!
ოდოს ნაშობო!
სამშობლო – შენი მოდელია
თუ...
შენა ხარ სამშობლო!

2005

*ოდო – მთვარის ღვთაება პრეისტორიულ კოლხურ პანთეონში.

* * *

იქ – პონტოს ზღვის სანაპიროს,
სიკვდილი კვლავ ჩანს იაფად.
გულში ეტირება პიროსს.¹

რადგანაც სპა აიკაფა.
რამზესი² რამ გააკვიროს,
ან ქვისგულა კაიაფა.³

1993

¹ პიროსი – ეპირის მეფე (ძვ. წ. აღ. 319-273).

² რამზესი – ეგვიპტის ფარაონი (ძვ. წ. აღ. 1350-1205).

³ კაიფა – იუდეველთა მღვდელთმთავარი, რომელმაც შეაპყრობინა ქრისტე, რათა ჯვარს ეცვათ.

* * *

შუადამისას, სადღაც ელვა,
ჟურანტელად მთებს
დაუვლის.

იწონებენ თავს ღრუბლების
კუნძულები:

ათასფერად შეთვალული –
აღუბლების თუ ვარსკვლავთა
კუნწულებით.

1987

* * *

(ხმა)

ორმოცს უახლოვდები,

საით მიხვალ

მშვიდი – სვლით,

ვით დაჭრილი ირემი.

მაინც განიგმირები,

კუპირონის* მშვილდ-ისრით.

1967

* კუპიდონი – სიყვარულის ღმერთი ბერძნულ მითოლოგიაში.

* * *

ლომის ქვაბი კი კიდია ლარჭას,
და ელოდება შუა ცეცხლთან
შერთვას.

ალი გადასწევს კვამლის შავ ფარდას.
და ასჯერ ნანახს ისევე ხედავს:
რამდენჯერ საცერს
შემოკრავს დედა,
იმდენჯერ ცვივა ნისორზე თეთრად.
ფქვილი კი არა,
სიმინდის დარდი.

1986

გარინდებულა ზეცის ტაპარი

ზღვა ქარის ხმაზე სუნთქვას
ახშირებს,
ტალღების ცემა ისმის ტაშით.
მთვარე შუალამის ბურანში
ყვინთავს.
და ვარსკვლავები შესმობია სიშორეს
ყვითლად,
გარინდებულა ზეცის ტაშირი.*

1986

* ტაშირი – ღია, გაშლილი ადგილი მთებს შუა.

პაპა

დამიჯენდა მუხლზე პაპა
ბავშვს,
და მიაშობდა ხშირად:
– დრომ, ცხრათავა გველეშაპმა,
ურარტუ და ბაბილონი
გადაელაპა,
კოლხეთი კი ყელს ძვალავით
გაეჩხირა.

1964

ჩემი სამშობლო – მამული

ვითარცა ვაჟა იტყოდა:

ჩემი სამშობლო – მამული,
ველარ იქცევა ღუქნადა!
და მტერიც ველარ იბუქნებს,
როგორც ის ადრე ბუქნავდა.

2006

უთუოდ დარეკავს

ძილის ბილიკებით მოსული,

ბრმათათვის ცხადია –

სიზმარი.

გული გაარჩევს ვარდისგან

ნარ-ეკალს.

და.... ეშინიათ მოკვდავებს

იმ ზარის,

რომელიც უთუოდ დარეკავს.

2007

1941-42-43-44-45

ომია...

ქვეყანა იქცევა...

აწყო ხმას არ იღებს!

(ამით სახელი შეიღახა)

და სცივათ ტიტლიკანა თარიღებს.

მაღე მომავალს,

წარსული წაიღებს

და ხსოვნის სკივრში შეინახავს.

1999

საქართველოს მდინარეები

ახლა სხვაა...

სურთ მნახველი გადარიონ,

სიტკბოსა და სიანკარეს

ყველა ჩემობს.

არ იციან...

რომ ალაზანს,

მტკვარს და რიონს,

ადრე ჰქონდა სხვაფერი და...

სისხლის გემო.

2005

იქნებით ორი

ამაოება სადაც მთავრდება

იქ,

სოფლის ბოლოს –

(ლოდინით დაღლილი).

გიცდის დიდება.

შენ და დიდება! –

იქნებით ორი.

მერე ორივე ცისარტყელად გაიხიდებით

ცას და მიწას შუა,

წარსულსა და მომავალს შორის.

2005

აფხაზეთს და სამაჩაბლოს

როგორც ჩვენი წინაპრები!
(მომხდურმა რომ არ დაგეჩაგროს!)
დავაქუხებთ:

ბუკს,

ნაღარას, და

წინწილას)

აფხაზეთს და სამაჩაბლოს,

ვერ წაიდებს მტერი (ქორი!)

ვით წიწილას.

1993

* * *

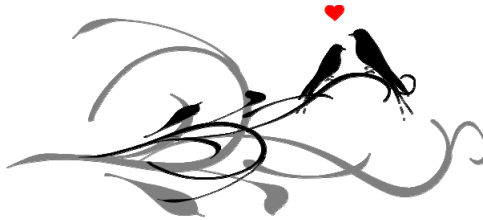
(ესკიზი)

ადამის მოდგმის,
სულ პირველი
ჭირისუფალი,
კოლხეთს და ქიმეთს¹ –
რკინას რომ ჭედს – არის თუბალი².

1971

¹ ქიმეთი – ვგვიპტის უძველესი სახელი.

² თუბალი – ქართველური ტომი.

ნინო კაბადოკიელი

კოლხეთისკენ მომავალ

ნინო კაბადოკიელს –

მოსძახის და

მოკივის:

ქრისტეს რწმენა...

ერთ-სისხლი –

კოლხეთ-კაბადოკიის.

1973

* * *

ოქროს ათასწლეულები,
ზღვა, რომ ქარის მხრებით
 ზიდა,
მზის შუქზე რომ ფეთდებიან.
და „კოლხური ფსალმუნები“ –
 ამოყრილი პონტოს ზღვიდან,
სულ „კოლხური თეთრებია“.*

1987

* „კოლხური თეთრი“ – ფულადი ნიშანი (ჩვ. წ. აღ. VI ს.).

ქალღვევები*

„შუმერები, აქადები,

აგორეველები, არამელები

თუ ასირიელები – ქალღვევები არიან“.

სარჰად ჯამო (ვატიკანი).

ჯერ ბერძენთა ხმა არ ისმის...

ოქროსფერი ადევთ ველებს.

თუმცა უფალი პირს არიდებს –

ცისკენ მზირალ პირამიდებს

და...

მათ შემქმნელ ქალღვევებს.

* ქალღვევები – უძველესი კოლხური (ქართველური) ტომი.

თოვლის დედოფალი

ღრუბლებს მოწყურდათ ხმა ჩანჩქერების,
მნათთა სიმაღლე

ქედებს მოშივდათ.

ერთურთს გადახედეს იჭვით მთებმა.

შორს,

ცად აღმართულ მყინვარწვერის

ბროლის კოშკიდან,

თოვლის დედოფალი იჭვრიტება.

1972

ლიულაუ

გერგეზი¹ კლდეს მიჯაჭვული,
მთებს სინათლეს ასწავლიდა,
თუმც ღმერთებმა მიულამეს.
მაინც ისმის –

აღსავლიდან
სმა და სუნთქვა ღიულაუს.²

1967

¹ გერგეზი (მეგრ.) – გმირი.

² ღიულაუ (მეგრ.) – გარიჟრაჟი.

ქარები და ვარსკვლავები

ქვესკენლებიდან ამოსულები –
ქარები მდუმარ ზღვას
 აღხილინებენ
და ნაპირებთან მიაქვთ ენები.
ვარსკვლავები კი ღამის შავი
 ბაღდახინებით,
თავიანთ თავებს დასაველეთით
 მიასვენებენ...

1979

ანთარი

რჯულსა და რწმენას
ართმევედნენ

და უხდებოდათ ომები...

ათას ურჯულო ტომებთან,
დღე და ღამ, ზაფხულ-ზამთარი.
მაგრამ არასდროს ტოვებდა
კოლხს,

ზღვა და „ჟინი ანთარი“.*

1996

* ჟინი ანთარი (მეგრ.) – ზედა ღმერთი.

კედრები კმათა სასაფლაოზე

შიშისფერ,

ცივ სიმყუდროვეში,
რომ გადააბიჯებ სიკვდილის
კარიბჭეს,
მოისმის ფოთლების ვედრება:
– სიცოცხლეს! –
თქვენ ღმერთი განიჭებთ,
მოკვდანი არ იქცეთ
ზე-მკვდრებად!

1992

ორი კიკლოპი

ვითარც ორმუზდი¹ და არიმანი,
ეს ცა და მიწა
ერთურთს შებმია,
ყოფნა, არყოფნის იმტვრევა კარი.
დღე და ღამე – კიკლოპებია.²
დღე – მზის ცალი თვალით,
ღამე – ცალი თვალით
მთვარის.

1969

¹ – ორმუზდი და არიმანი (სპარს.) ბოროტი და კეთილი სული.

² კიკლოპები (ბერძ.) მითიური ცალთვალა ბუმბერაზები.

სინამდვილე და მითებია

კოლხეთის წარსულს რომ ანათებენ –
ეს სინამდვილე და

მითებია,

მათთან დამეები მითევია.

და განა უამთადენა

კოლხს გადაღლიდა,

რომ ლეგენდები მოეტანა

ათასწლეულების გადაღმიდან.

1982

ვარსკვლავების ყვავილები

მიმწუხრის ცის მინდორზე –

არც ხე ჩანს და

არც ბუჩქი.

მაგრამ გულში გაივლებს

და მერე ცა გაფურჩქნის

ვარსკვლავების ყვავილებს.

1988

მესუფები

ასეა,

სამეგრელოში

იწვიმებს,

იკოკისპირებს,

სანამდე მესუფები.*

დაუბრუნდება ზღვებსა და

მათ მომლოდინე წყლისპირებს.

1971

* მესუფები – ნადირთ ღვთაებანი.

ცა, ღამე, ვარსკვლავები

მოვარეს ფერმკრთალი ღრუბლები,
არც აცოცხლებენ,

არც კლავენ....

მიწაზე ტბები მოჩანან,

როგორც ქვაბები სახაშე.

ღამე კი აყრის ვარსკვლავებს

ცას – მოვარდისფრო ხახაში.

1979

* * *

მზის ძახილი სადღაც ისმის
და ედება ფერი ღილის
ცას –

მთიების სამოთხეს.

ზღვას უჭირავს სული კბილით,
მაღე უნდა აღმოხდეს.

1976

ან, თორი და თუთარჩელა

განათებულ კოლხურ ცას,
ბნელ წარსულის დამიდან,
სინათლეს კვლავ მატებენ:
ან,¹
თორი² და თუთაშ-დღა,³
დიანა⁴ და არტები.⁵

1966

¹ ან – მთვარის ღვთაება (რ. პატარიძე).

² თორი (ინგლისურ კილოზე) მთვარე.

³ თუთაშ-დღა (მეგრ.) მთვარის დღე (ორშაბათი).

⁴ დიანა – მთვარის, ნადირობის ქალღმერთი.

⁵ არტები – მთვარის უძველესი სახელწოდება (ა. ლამბერტი)

* * *

შემოდობილი ელვის ელვარე
მავთულხლართებით,
ცა-ციხეა და
ვარსკვლავები სხედან ქურდებად.
და ვით ჟამთა ტყვე-ხელაწეული,
ათასწლეულებს მისდევ
უხმოდ ათასწლეული
და...
კოლხთა დიდი ისტორია
უდაბურდება.

1969

ხილვა: მედეა

ეჭვრეტ: იოლკოსში,
ვიღაც ჩორკნის არგოს
რიკულებს...

აქ, კი კოლხეთში –
უდრტვინველად
თვალში მიყურებს

მედეა,
ვისაც გულში უდევს თურმე
ღალატი.

და... მერე სამიათასწლეულის –
ხსოვნის ფიალას მაწვდის
სავსეს შხამ-სამსალათი.

1968

ხილვა: ლაზები

ჟამთა ზღვაში უსვამენ ნიხად
ათასწლეულებს
და ზაგროსის მთებიდან¹
ტივროსით და ევფრატით
ხომალდები ლაზური,
კოლხეთს ეზიდებიან
სერდოლიკს² და ლაზურიტს.³

1967

¹ ზაგროსის მთები – მესოპოტამია.

² სერდოლიკი – წითელი ქვა.

³ ლაზურიტი – მწვანე ქვა.

ღო, რე, მი, ფა, სოლ, ლა, სი!

უამი უნდა განვგვირო,

ვერ დამასწრებს სროლას

ის.

და ხმალს ვგავართ აღესილს.

წარსულიდან კოლხურად –

პითაგორას ხმა მესმის:

– ღო, რე, მი, ფა, სოლ,

ლა, სი.

1972

* * *

ჩადრიანი ღამეები,
ვარსკვლავების ელვარ კვერით,
გაზაფხულის კარს აღებენ.
და...

კოლია ცაზე მთვარე,
ვითარც უფლის გასაღები.

1961

* * *

ისტორიის უღრანებში –
მგლისთვალებით გაიელვებს
ქასქები¹ და
ტიბარები,²
რომლებიც კვლავ იბარებენ:
ცალფაელთ³ და ხაიელებს.⁴

1972

^{1,2,3,4} – კოლხთა (ქართველთა) მონათესავე ტომები.

* * *

მოველ ტირილით...
და რომ მენახა
გამჩენი,
ცის ლურჯ ლაუვარდს შევხედე.
ძირს ღრიანცელი იღვა
ბელტების,
და... საწუთროში წამიერად
შემოვეხეტე,
ახლა იქით კი –
სამუდამოდ მივეხეტები.

2003

ხევისურეთში

ჯვარობაა...

არხოტიონს,

წინ მიუძღვის არქიელი,¹

სახლში აღარავინ რჩება:

არც პატარა,

არც ხნიერი,

უფლის ხილვას ელოდება

ამღაცა² და არხიელიც.³

1964

¹ არქიელი – მღვდელმთავარი.

^{2,3} – სოფლებია ხევისურეთში.

ტალღა

მოგეპარება მგლურად,
ცბიერია და უნდო,
ვითარცა თათრის ალა.
ფრთხილად!
ერიდო უნდა!
მგლის მუხლი მოსდევს ტალღას.

1985

* * *

მშობლიური სამოთხიდან
აყრილან უსახლკარონი,
გზა შორი და...

ულეგია...

მთვარე – ნავია ქარონის,
ვარსკვლავები –
გარდაცვლილთა სულებია.

1966

* * *

ღამის ტოტებზე უცებ ვარდისფრად
ელვა,

როდესაც გაინასკვება.

როცა ღრუბელი მთვარის კოკით
წვიმას მოზიდავს,

მინდურად ყაყაჩოს სისხლი

წასკდება,

გამოიხედავს ზღვა მიმოზიდან.

1979

* * *

როდესაც ზღვა აღელვებას,
გულში უჩუმრად გაივლებს
და ქარიც გაიაპრიალებს,
გაირინდება ყულევი.
მოაწყდებიან ნაპირებს –
წყლაში დამხრჩვალთა
სულები.

1972

უძველესი კოლხეთია

ათასწლეულების ნისლით,
ჩემს დიდ წარსულს
ვიღაც ნიღბავს
და უამიც მოუხელთია.
მაგრამ ვიცი:
ამ უღრანი ღამის მიღმა,
ჩემი დიდი,
უძველესი კოლხეთია.

1974

სამი ბოლიათი

სულ ომობენ...

და სიმშვიდე,

არასოდეს არ ჰქონიათ,

ბრძოლის ქარ-ცეცხლში შეფუთვნილს.

სამ ტყუპისცაღს,

სამ გოლიათის:

გელათს,

ბაგრატს

და გეგუთის.

1979

* * *

ხორგა,

ხორგუ-მდიდარია....

და სოფელში მოასწავლეს,

ერთი ვინმე უპოვარი,

ბრმა და ყრუი,

რომელმაც თქვა:

იცო?

სიკვდილს მოასწავლებს,

ეს ძაღლი რომ ცას

შეეშუს!

1976

* * *

ქრისტე ქრისტეა –
მიწით ცამდე ამაღლებული,
მაგრამ ჩვენ ვიცით,
იოვანე ნათლისმცემელი.
უკვდავია, ჰოდა ბუნება,
მოკვდავთ ბევრჯერ
აღაფრთოვანებს,
რომ იშრიალოს ქვეყნად რწმენის
ხოდაბუნებმა.

1989

კოლხურ მითებს და ლეგენდებს

მათი ეზო-კარი,
რომ არ გათვალონ,
ვით ცხენის ნალი,
მთვარე უკიდიათ ერთი ციდა,
შემორაგული ღრუბლების
ბეჭობით.
და ცაში ცხოვრობენ...
ქუხილი მათი ხმის ექოა,
რომ ისმის ზეციდან.

1987

* * *

გაქვავებულ ჟამს როცა

შევცქერი,

მარადისობის გზებით

მიმავალს,

გამაგებინა,

ურევია აქ ხელი

ვისი?!

ან ეს ვიცოდე,

ცა რად გვიმალაგს,

ღამით მზესა და მთოვარეს ღღისით?!

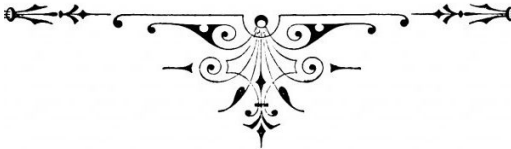
1989

* * *

ბებერ ძვლებს ვითობ
და ვეფიცხები,
ცხოვრება თითქოს და ბუნარია.
სიცოცხლეს –
სიცოცხლე და,
სიკვდილს – სიკვდილი უხარია.

2007

ხან ალბიონს და ხან ქიოს

დუნიაში მიმობნეულს

აწ კოლხურ სულს

უნდა სდიო...

ლოცვა აღეუვლინო ოდოს,¹

ხან ეგვიპტის უდაბნოში,

ხან ალბიონს²

და ხან ქიოსს,³

ანატოლიას⁴ და როდოსს.⁵

1966

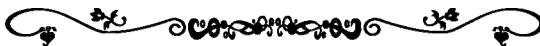
¹ ოდო – უძველეს კოლხთ დვთაება.

² ალბიონი – ინგლისი ძველი სახელწოდება.

³ ქიოსი – კუნძული ხმელთაშუა ზღვაში (ძვ. წ. აღ. VIII ს.).

⁴ ანატოლია – თანამედროვე თურქეთის აზიური ნაწილი.

⁵ როდოსი – კუნძული ხმელთაშუა ზღვაში (ძვ. წ. აღ. VIII ს.).

* * *

ვინც დაეძებს ის პოულობს,

ნემსის ყუნწში უნდა

გაძვრე –

ხმა მოისმის წარსულიდან

და... ჰა, ჩემო,

მეც გიპოვნე:

პოეზიის ციხე-ტადრის

ამგები და მეციხოვნე.

1963

* * *

პონტოს პირს დამჯდარი,
ვით უცხო ფრინველი,
პირველყოფილი მზით
მოსილი,
საოცარი და საკივრველი
კოლხეთი –
პირამიდაა პირველი,
უფლის ხელით ნაგები...
და არა ჯოსერის.*
1967

* ჯოსერი – ეგვიპტის ფარაონი (2650-2609). (პირველი პირამიდის აშენებელი)

ამირანის და ყამარის

ზღვაა –

შენი აკვარელი,

ცაა – შენი ნააღმარი.

„კოლხურ ფსალმუნს“

ვერ ამთავრებ.

ხატებია –

მზე და მთვარე,

ამირანის და ყამარის.

1963

ტუტანსამონის აკლამა

ოქრო-ვერცხლი ურიცხვი...

სახელი და დიდება,

განა რამე აკლდა მას?!

ნახებ „მეფეთა ველზე“ –

ჭაბუკ ტუტანსამონის*

ოქროს –

დიდი აკლამა.

1983

* ტუტანსამუნი – ეგვიპტის ფარაონი (ძვ. წ. აღ. XIV ს.).

გარიშრაჟი

ნისლი რძე არის,
ელვის კვეთით შედედებული,
ცა ამოსაყვან,
ვითარც ყველს,
დილას ამრგვალებს.
და დაკანკალებს გარეთ ზამთარი.
დამის შავ ქვაზე აღესილი
მთვარის ნამგალით,
მკის გარიშრაჟი ვარსკვლავების
ოქროს თავთავებს.

2000

* * *

უფლისაგან წყეულია,

ვინც რომ ბაძავს

ყვავ-ყორნებს.

შენ კი,

კვართად რწმენა გმოსავს...

ორი ათასწლეულია

ელოდები ქრისტეს მოსვლას,

მაგრამ იგი აყოვნებს!

2003

ზამთარი წინანდალში

სამეფო ფერების

ვარდებ ბრწყინავს

წინანდაალი

სახს და ქუდად მზე ახურავს

ცას და...

სითბოს ატანს ძალით:

მიბრძანდება ზღვით

ზამთარი,

ვითარც ოდიშს პატარძალი.

1973

* * *

(ის)

ელვის რაშით დაჰქრის და,
ჩვენში ჩნდება წარსულის
და მომავლის ქუხილად.
სსოვნის თვალში აბუდებს,
ხილულს და
უხილავს.

1986

ობოლი კოლხეთი აიეტის

რაც ჩემთვის სიცოცხლე რომ
გაიმეტეს,

ადამის და ევას

მაწუხებს მე ცოდვები.

ვიცი რომ,

ობოლი კოლხეთი აიეტის,

შოთრეულ წარსულში

მარტოდ-მარტოა და...

მეცოდება!

1961

**სიცოცხლის ხე კვლავ
შრიალებს**

დღევ და ღამეც
მოკვდავს უგებს,
აქ, არყოფნის აშრიალას.*
ცაში სისხლის ადის ორთქლი
სიცოცხლის ხე კვლავ შრიალებს –
შვიდი მილიარდი ფოთლით,

2001

* აშრიალა – მახე.

კოლხური ენა

სიბრძნეს და სინათლეს
თესავდნენ –

ეგვიპტეს და ანატოლიას,
ნაგრამნნი და ნაშიერნი

აქციუსის.*

ჩემს ენას არასდროს ჰყოლია
არც მეზობელი,

არც ნათესავი.

1971

* აქციუს ჰელიოსის ძემ, მამის საპატივცემოდ
ეგვიპტეში ჰელიოცენტრაი ააგო.

ათადან და ბაბადან

პონტოს სანაპიროზე,

აიეტის კოლხეთის

ცაა,

როგორც წყალობა.

უფალმა იქ დაგებადა

და... მოდიხარ გალობით –

ათადან და

ბაბადან.

1986

* * *

ჩაუბლუჯიხარ მარადისობას,
მიწის კი არა,

ცის მოქალაქე.

და აწ ვერავინ გაგაშველებენ.

შენი სახელი დაერქმევა

ღამაზ ქალაქებს,

რომლებსაც აღბათ –

ვარსკვლავებზე

გააშენებენ.

2007

* * *

ელვასავით მიმოჰქროდი,
მთელ სმყაროს

კიდის-კილით.

და სიმინდის ტაროსავით.

ცისკენ მზირალ კლდეებს

ფშენიდი,

რომ გეპოვნა წყაროსთავი

და სამოთხის ბაღი მშვიდი.

1978

* * *

აბა რათ უდან დიდი მისნობა:
უსაზღვროების –
უსაზღვროებას,
მარადიოსების მარადისობას.

1986

* * *

გადახული ელვის სახნისით
ცა,
და ღრუბლების ყრია
ბელტები,
მაგრამ ჩანს, მოვარე მაინც ამოვა.
ზღვა –
სიხუმეში ველარ ეტევა,
ცა –
ვარსკვლავების სასაფლაოა.

1993

ის ვარ!

ეფარებიან შურის ხეს
ზოგ-ზოგნი და სიძურღვილის,
მტყორცნიან შხამიან ისარს,
მე, ვთვლი მათ ბაჯადლო ბრიყვად.
მე გეუბნებით:

ის ვარ! –

„ვინც არ გინახავთ და გიყვართ“.*

1986

* მოციქული პეტრეს წერილიდან.

* * *

ქვეყნად ჩვენი გაჩენისთვის,
ჩვენს საყვარელ
დედა-ევას,
თავის ცოდვა არ ყოფნიდა?!
ვაშლი რომ არ მოეწყვიტა,
ცნობადის ხის
ნაყოფიდან.

1973

არაგვთან

როგორც ცაში,
ჭიუხებშიც,
მთვარე ღამეს იქაც ათევს,
მერე დილას ეკვრის ცუდად.
და...
არაგვთან პატარა ბორცვს,
დიდი ზამთრის სიქათქათე
დაუხურავს
ლეკის ქუდად.

1977

სიყვარული უნდა ერქვას

სულ ტანჯვით და სულ წვალებით,
ეპეი!

შორეთიდან მოსულს,
სიყვარული უნდა ერქვას:
ჩემი დიდი კოლოხეთის ცას,
გზა-შარას და
გუთან-ერქვანს.

1979

ყაყაჩოები დიდბორზე

ათი საუკუნის მერც,
მტერთა სისხლით
დაწუნულნი,
ქართულ მზეზე –
რომ შრებიან,
განა ყაყაჩოებია,
გამარჯვების დროშებია.

1996

ლილე

ფესზე დამდგარი ქედები,
მზის სადღეგრძელოს
ყოველთვის –
სამეგრელოს და სვანეთს:
უშბას,
შხარას და
თეთნულდს –
თეთრ ბარძიმებით სვამენ.

1994

* * *

ელვის კუდებიან ღრუბლებს,

წვიმა აღარ აგდებს

ძაღლად.

და ასველებს მთებს და ლარჩვას.*

ერქინება ტალღა,

ტალღას,

ზღვაც დელავს და...

„ქარი არჩანს.“

1996

* ლარჩვა – სოფელი მთიან სამეგრელოში.

ისე მძულხარ!

ადრე?!

ჩემო,

სულ სხვა იყო.

სიყვარულის დიდ მინდორზე

მდგარი მუხა,

ერთიანად შემიდრია.

დღეს კი რა ვქნა!

ისე მძულხარ,

რომ უშენოდ ყოფნა აღარ

შემიძლია.

1989

კოლხეთი და იბერია

(ვარიანტი)

შოთრ წარსულში ერთად სხედან
და ყელი მოუღერიათ.

სმა ჩვენამდე ვეღარ აღწევს,

ტირიან თუ იმღერიან.

ადრე თუ მტკვარს და

ფაზისს –

მათი სისხლი შიგ ერიათ!!!

ახლაც, ვილაც უსისინებს

ძმებს, –

კოლხეთს და იბერიას.

1993

* * *

ელვა –

სულია მოკვდავის,
რომ დახტის როგორც კალია.
ცხოვრების წესის თანახმად,
სიკვდილს,

სიცოცხლე თან ახლავს,
დღე – ღამის ტყუპისცალია.

1979

ღასაბამი

დუმს უსახელო...

ნაყოფი კი არა ჩანს ვაშლის
მორჩა,

მოკვდავი,

ედემ-ბაღში აწ ველარ შევა.

გამოუცვლია წუთისოფელს კბილი
სარძევე.

ა, ეს წუთია ადამ და ევა,

სამოთხიდან რომ

გამოაძევეს.

1962

* * *

ვე ვიგებ,
თუ რას ყვირის
ყვირილა,
ან რას დაეძებს ძირში ძირულა.
ტალღები ლივლივებენ
გრილიანგებად,
ყველგან: პონტოს ზღვასი ჩაძირული,
ჩემი დიოსკურია
ილანდება.

1996

ვაზი

სურს ჩამოიხრჩოს თავი,
ხელში უჭირავს ყულფი,
მაგრამ ხელ უშლის
მიტო.

ვაზი – შეილია უფლის –
ცისკენ მიიწევს მიტომ.

1962

ვარსკვლავები

შეუწყვეტიათ ომები ღვთაებებს...

ღამეა უსამანო და

უწყინარი.

აღსავლით სივრცეები თეთრდება.

და....

ვარსკვლავები,

ცაში რომ ბრძწინავენ,

შედედებული სისხლია ღმერთების.

1965

* * *

ზღვისკარად,
დასაფლეთის ცას,
ოქროს ბოქლოში ადევს მზის.
პოსეიდონი¹ არა ჩანს
ბებერი.
და აღარც ხმა ისმის ჰადესის.²
ნაბირზე რომ ყრია,
ქაფი კი არა,
ცოფია ცერბერის.³

1966

¹ პოსეიდონი (ბერძ.) – ზღვის ღმერთი.

² ჰადესი (ბერძ.) – მიწისქვეშეთის სამეფოს მბრძანებელი. ზევსის და პოსეიდონის ძმა.

³ ცერბერი (ბერძ.) – ჯოჯოხეთის დარაჯი სამთავაინი ძაღლი.

ვარდობისთვე

მზე მიწას ატობს სხივთა ფესვებით,
ბუნება ათასფრად ირთვება.

პირმომღიმარი თვეა –

ვარდობის.

თუმც შაოსანი პონტოს ზვირთები,

ისევ კოლხეთის

წარსულს დარდობენ.

1968

* * *

მზე არ ჩანს,
მაგრამ ღამეულ წკვარამს
თვალეებში უდგას შიში
ზარად.
მამლის ყივილი –
 ცის სარკეს ბზარავს.
თენდება
 გულმკერდს იღვლავს დილა.

1973

**მარგალიტებში ეკებ
მარგალიტს**

ხმელთაშუა ზღვის თუ პონტოს –
ოქროს სანაპიროზე,
ქარებს მოაქვთ ძახილი
მაკრისის¹ თუ მაკრალის,²
წუხილით და ოხვრით.
შენ,
ლეგენდიდან მოსული
კოლხი,
მარგალიტებში ეკებ მარგალიტს.

2006

^{1,2} მაკრისი, მაკრალი – ძველი კოლხური (ქართველური) ტომები.

* * *

ზვირთებს მაღლა ამოსვლა,
და წვიმების შრაპნელი –
მეტი არა,

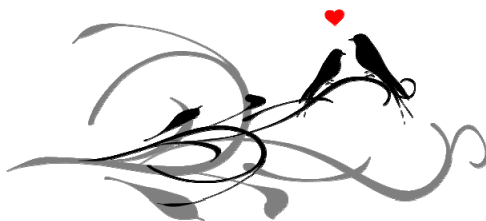
უნდათ რა!

და... დილამდე ნაპირი

ისმენს ზვირთთა

მუდარას.

1998

მუნები კოლხეთში

ვით წინაპრები ბრძოლით დადღილნი,
ტოტები –

ხმლებად აწეულები,

ასე დგანან ახლა მუხები.

ტანზე აცვიათ – ასწლეულები,

და შვენით ნისლის

ახალუხები.

1998

* * *

მზის და მთვარის კი არა,
სინათლის და
სიბნელის,
ვხედავ ლამპარს დანთებულს:
ამ ცბიერი საწუთროს –
„დოჭყაფუს“¹ და „დათებუს“.²

1987

¹ დოჭყაფუ (მეგრ.) დასაწყისი.

² დათებუ (მეგრ.) დასასრული.

ღმერთებმა თავი შეირცხვინეს

დედამიწას რომ დაცქერის ცივად,
მთვარეა –

ზევის თავის ქალა.

ღმერთებმა თავი შეირცხვინეს..

და ცა ამიტომ ღრუბლებში მაღავს,

პრომეთეს სისხლით

წითლად შეღებილ

ელვის ფრჩხილებს.

1968

ბოლბოთაზე

კვლავაც ვარდისფრად ამოყვავილდა
ღურსმანი,

როგორც ტყვია ნაკრავი.

როს ხელისგულზე ცეცხლად მიესო.
მათ არ იცოდნენ,

ღმერთკაც იესოს,

რომ უკვდავების ჯვარზე აკრავდნენ.

1987

* * *

მეგობრის და ნათესავის,
როცა ჩავა მზე –
დასავლით,
მის პირღია მშიერ საფლავს,
პეშვი მიწა მიაყარე,
რადგან ჩემო!
შენც მასავით,
სიკვდილთან ხარ წილნაყარი.

2001

* * *

ცა არყოფნის სათარეშოდ
ელვას და... მის

გრძელი კუდიო.

ჩაემტვრევათ ნისლეულის მინა მთებს.

და... დამეში დილა ბუდობს

ო, ის არის,

რომ მტრედისფრად ინათებს.

1999

* * *

სამყარო ცასავით ცივია,
მოკვდავნი ერთ სიკვდილს
ათავებენ,
რომ ჭვრეტენ განთიადისას:
ცის უფრსკრულებში,
ვით ცვივიან,
ვარსკვლავთა მოჭრილი თავები.

1972

გრძნობა

უფალთან აღვაუღენთ ლოცვას, –
ამ სოფლად დიდხანს რომ
დავრჩეთ,
თუმც გვბორკავს მაცდური გრძნობა.¹
და...
ჩვენ არრას ვიმჩნევთ,
სიცოცხლე გველის პერანგივით
რომ გვძვრება.

1998

¹ გრძნობა – შელოცვა, თილისმა.

ვარსკვლავები

(ვარიანტი)

უსასრულობის ჭერზე ჰკიდათ,
ვითა ბაჯადლო

ოქროს ზარები.

ათასწლეულებს ტანზე იშრობენ...

მარადისობას და

ცოვ სიშორეს,

რეკენ და რეკენ ვარსკვლავები.

1998

* * *

მზე წარსულში როცა ჩავა,
დაეცემა მიწას ჩრდილი,
ჩემი სახლის ძველ აივნის
და დამივლის ტანზე ელდა.
დღე ერთია,
უსაწმისო კოლხთა სევდა –
მკერდზე ასჯერ გრიგალივით
გადამივლის.

1969

* * *

ყიენის ჯაჭვ-მუზარადი გაუხდიათ,
შემატებიათ მთებს სილაღე,
ხეები იშრობენ ფერს
იოდის.

ბოსტნის კარს დედაჩემი ისე აღებს,
თითქოს სამოთხეში
შედიოდეს.

1958

* * *

მზის შარავანდით გარემოსილებს –
ცისკენ ეძახით –

ვნება ფარული,

რომ აარიდონ თავი ათას

მუდრეგს და ოხერს.

მოკვდავთ სულები –

სიცოცხლიდან გამოპარულნი

თავს აფარებენ მნათობთა

ქოსებს.

1991

* * *

სიყვარულით შემორაგულ –
სამოთხის ღურჯს ადებს
კარებს
და სიცოცხლის მორწყულ ყანას,
კვლავაც ის მკის,
ვინც რომ უნდა იმკიდეს.
დღისით – მზეა,
ღამით – ღამე,
ცის კლიტე.

1971

ღვევაი

ცამცუმის შეშინებულნი,
გამოვოლიან შავ არაგვს,
ჩალუსკუმებულ ხევებით,
ხელთ ბილიკები დაურთავთ,
და ავსებულა დევებით –
შუაფხო და
უძილაურთა.

1977

* * *

სველი ღრუბლების
შავი ბელტებით
დაფარულია მთვარის
ყორდანი.
ყოფნის დღეები,
არყოფნისას ჩუმად ერთვიან.
და ეს სიცოცხლე
ნაკატორღალი,
მოკვდავებისთვის ღაზარეთია.

1988

* * *

რადგან სულში ცეცხლი ენთო,
ღმერთმა ტანჯვა

მით არგუნა.

მზესთან იყო ის ნაჯვარი.

ჰალოზე ზის მბზაკუნა*

და ამირანს –

კვლავ აჯავრებს.

1991

* მბზაკუნა – ბოლოქანქარი.

* * *

ქრისტეს რწმენის დღეებმა,
წარსულს გადააბარეს,
ნაქარგი ცის ნარმაზე:
ანუა¹ და არმაზი,²
არდაი³ და ბარბარე.⁴

1972

¹ ანუა (კოლხ.) – მზის ღვთაება.

² არმაზი (იბერ.) – უზენაესი ღვთაება.

³ არდაი (ურარტ.) – მზის ღმერთი

⁴ ბარბარე (კოლხ.) – მზის და მთვარის ერთობლვი სახელი.

* * *

მიწვივ სიცოცხლის კაბის კალთას
ვებლაუჭებით,
მისი ბალი კი მოკვდავების
ცრემლით ირწყვება...
დასაბამიდან ასე გიგი:
ზოგჯერ სიკვდილი ჩვენ
გვავიწყდება,
მაგრამ არასდროს გვივიწყებს იგი.

2001

* * *

ოქროს ძაფით ვარსკვლავების
ფესვია აკონილი.
ჩანს ღრუბელი დიდყურება
მთვარეც ჩუმად იყურება
ციდან –
მესიაკონივით.*

1992

* მესიაკონი – (მეგრ.) გულთმისანი.

სამძიმარა

ჩანქერები ფხიზლობენ და,
ქედები კი დგას მძინარი.
მთებში დაღუპულთა
წირსფალს¹ –
უსამძიმრებს –
მკედრისფერ ნისლად,
თმაგაშლილი სამძიმარა.²

1973

¹ წირსფალი (მეგრ.) – ჭირისუფალი.

² სამძიმარა – მთებში დაღუპულთა ღვთაება.

ძელქვა

ასი კი არა,

ათასი წელი,

პარასჭალაში დამგარი ძელქვა,

მიაბოლებდა დამეულ წყვლიადს.

და მას სახელად სიცოცხლე ერქვა,

აი,

ახლა კი

სიკვდილი ჰქვია.

2001

ვარადა და ვარადო

ის ღმერთებიც მარადისობს,
კოლხებს სული
რომელმაც,
დღემდის მოატანინა:
ვარადა¹ და ვარადო,²
ანინა³ და
ნანინა.⁴

1974

^{1,2,3,4} წარმართ კოლხთა (ქართველთა) ღვთაებები.

პარსკვლავები

მთვარის ცივ კოცონს
დილამდე უსხედან,
მზის დარჩენილი სხივებით
თბებიან;
ცას ღვიძლს უკორტნიან,
ვითარცა ქარები.
ღღე და ღამე კი ფენიქსის ფრთებია –
ჩვენს სიცოცხლეს რომ
სსოვნის მიღმა მიაქროლებენ...

2001

ამირანი

ლეგენდების და მითების,
კვლავ იღება ცხრავე კარი.
კოლხთა წარსულს

რომ შეუვლი:

გმირი ამირანი არის –

არამ-ხუტუს* ორეული.

1962

* არამ-ხუტუ – ძველი კოლხური (ქართული) თქმულება

* * *

კოლხურ ცაზე ჯერ არ ჩანს მესია
და აღარც მისი ელავს
მასვილი,
შორ წარსულში კი,
ხეთს თუ ბაბილონს,
ვით ხე ცნობადის,
ვარსკვლავებით ტოტებ დახრილი –
სული კოლხური ისევ
ყვავილობს.

1988

ყივჩაღები და პაჭინკები

იქ – „ავსუა“ – „პონტოს იპერობს“,
და ეგრისში ომს გვიჩაღებს.

აქ – კი ჯაყოს ნაშიერნი

შუაგულ ქართლს

და რაჭას იკლებს.

პირველი, ვით ჰგავს ყივჩაღებს,

მეორე კი –

ჰაჭანიკებს.

1993

გაბი და ბურსი

ბნელ წარსულში ჩამავალი

მზე,

ზღვას შუბლზე კოპად აზის.

გაუვლია დრო-ჟამს მუსრი.

და...

ეგრისის მაღალ მთაზე:

არ ჩანს გაბი¹

და არც ბურსი.²

1964

¹ გაბი – კოლხური ღვთაება.

² ბურსი – კაბადოკიელთა ღვთაება.

იძნებ

იოლკოსიდან გადმოსვეწილმა

ცალწადიანმა,

იქნებ უამი ვერ მოიხელთა,

იქნებ დალატმა ვერ მოიღხინოს

და...

მე კოლხეთის დიდ წარსულში
გადავიხედავ:

ოქროს საწმისი და მედეა

იქნებ ვიხილო!

1960

ხეები სასაფლაოზე

ვინც რომ გაექცა ტანჯვას
მიწიერს,
მათი სულია – ვარსკვლავები
ცაში მროკავი.
ვისიც კი დარჩა მშობელ მიწაში,
მათ სულებს მაღლა უნდათ
ამოსვლა,
მაგრამ ხეები ფესვთა თოკებით –
ხელ-ფეხ უკრავენ
და უბორკავენ.

1967

მითრას, მინდი

ჩანჩქერები კი არაღა,
გადუჭრიათ მთებს ვენები.
სივრცეს თვალზე
ეკვრის ბინდი.
მზე ჩადის და მეჩვენება:
სადღაც უხმობს
მითრას,
მინდი.

1966

ცხოვრება

ათას ჭირ-ვარამ გადანახადებს,
ზოგჯერ ღიმილი
პირზე გვაშრება:
გვიხმობს დიდგორი,
გვიხმობს შამქორი
და, ეს ცხოვრება დღის და ღამის
ფერად რაშებით,
სიკვდილი-სიცოცხლის
ეჭლს მიაქროლებს.

2003

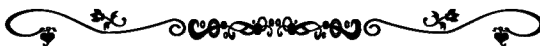

ტირისკონი

სადღაც პარას ჭაღაში,
მთვარის ნამგლით,
ვით წინათ,
თვე, ღამაზი ტირის მკის.
შორს კი ტანში აურუოლებს
ტირისკონს¹ თუ
ტირისკონს.²

1984

¹ – ქართული წარმატული კალენდრით ერთი თვის ორი სახელწოდება – ნოემბერი (ხაღს.) – გიორგობისთვე, ჭინკობისთვე.

* * *

მოულოდნელად დეღვამ ნაპირთან,
ქარიშხლის მუხლი მოიყარა,
როგორც მლოცველმა.
და ცას ღრუბლები ისე მოწყდა,
როგორც გომური.
მერე ქუხილმა ელვით მოცელა
მწუხრის გულისთქმა
შემოდგომური.

1988

როსომახივით

სადღაც ზღვის მიღმა,
ტოტზე სიშორის,
ცისა და მიწის დასალიერთან,
ჩამავლი მზის ისმის
ძახილი:
– უამი უნდო და არის ცბიერი,
მტაცებელია როსომახივით.

1973

ლერწმები

ცას ვითარცა ვარსკვლავები,
დაბლა მიწას

ეს ლერწმები,
უფლის გალობებით ავსებს...
მეც,

ვით დავით გეხვეწები:
„ხატსა თვისსა
მამასგავსე“.*

1977

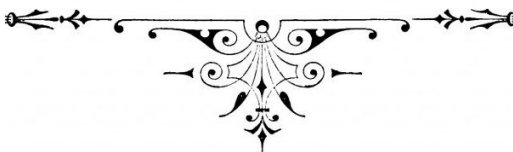
* „გალობანი სინანულისანი“ დავით აღმაშენებელი.

* * *

სიმყუდროვეში ქუხილის ხმაზე,
ცის ვარდისფერი ირღვევა
თალი
და ელვა მოჰგავს გაფრენას ისრის.
ქარიშხალი კი –
მთისხელა ტალღებს
ჰმუჭნის...
და მერე ნაპირზე ისვრის.

1989

* * *

ელვის აბრეშუმის ძაფით

ცა –

ღრუბლების საბანს კერავს.

აღბათ არის უპრიანი.

რომ მთას ქარი ნისლის კაბას –

ზე – უწევს და უფრიალებს

და კვლავ უჩენს თოვლის

პერანგს.

1979

* * *

ერთი-მეორის ნდომით აღვსილნი
და სიყვარულზე ფიქრით
გართულნი
ქვიშაზე წვანან გოგო-ბიჭები.
ზღვა მათ სხეულებს ხელს
უფათურებს,
ტალღა პირს აღებს და
იკრიჭება.

1978

* * *

კლდეებს გადმოვა ერთი ღრუბელი
ჩუმად,

ვითარცა გადამთიელი.

სისხლით დაცლილი და დაწერტილი.

და მეტეორიც ისე იელვებს,

ვით ოქროს დილი –

ცას აწყვეტილი.

1987

ხალღები

„პლანეტებს სახელი ხალღებმა შეარქვეს“

დიოდორე სიცილიელი

(ძვ. წ. აღ. I საუკუნე)

ცაში ჩვენი სულია,

ხშირ-ხშირად

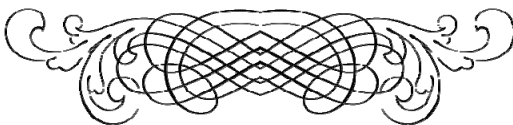
რომ აღდგება.

ჩვენ გვიყვარს ერთმანეთი.

და სახელი პლანეტებს –

ჩვენ შევარქვით ხალღებმა.

1971

* * *

ომი,

მარა ომიცაა,

აქ არყოფნის ტკივილები,

მოკვდავთ რომ დაუამოს.

დელა კი ჰყავს,

მაგრამ იცის რომ მიწაა,

ქრისტესავით უმამო.

1968

მარტის თოვლი

მარტის ჭიშკართან მდგარი ატმები,
სიზმრებში მწვანე
კვირტებს ნასკვავენ,
თუმც უკვირთ თოვლმა
რომ დაამძიმათ.

სძინავთ მთებს...

სძინავთ ცას და ვარსკვლავებს,
მხოლოდ ერთადერთს –
მთვარეს არ სძინავს.

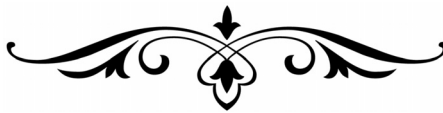
1970

* * *

ცასა და მიწას ერთად შეყრიან,
სულდგმულთ ახლოს არ
გაიკარებენ,
დააბნელებენ ზღვის სილამაზეს,
როს კბილთა ღრჭენით
მოვლენ ქარები
და აუშვებენ ზვირთთა
ავაზებს.

1973

* * *

სხვა პლანეტიდან გადმოსვნილი
ნათელი ესე,

რაც რომ გაძვირდა.

ჩემი სურვილი ცას ევინება.

და ღამღამობით მთიები,

ვით სერაფიმები,*

იჭვრიტებიან ცის ლურჯ ტაძრიდან.

1974

* სერაფიმები – ექვსფრთიანი ანგელოზები.

მანასი და ნაირის

ჯერ გოდოლი არ უჩანს

ნისლში მცურავ

ბაბილონს.

სულდგმულთ შიში არა აქვთ

გულში არანაირი.

და ქვეყანა ყვავილობს

მანასი და ნაირის.

1972

* * *

საქართველოს მტრებს ოდიოზან
შური სჭამთ და...

არც ფარავენ:

მათ ქვესკნელიდან ამოვთხრი!

მე ვიცი და სხვამ არავენ,

გზა და ბილიკი

სამოთხის.

2008

* * *

მოველ...

ისე ჩავიარე...

წუთისოფლის შხამ-სმსალა

მე,

ბოლომდე ვერ დავცალე.

რადგან ყოფნა წამი არის;

არყოფნას კი –

მარადიულს,

ვენაცვალე.

2007

* * *

ცის კაბადონზე მზე ელავს,
ვით სააკაძის მახვილი.
და საქართველოს „მოყვასებს“:
კვლავ შრუანტელად დაუვლით:
ბერი ღუხუმის ძახილი
და ზარი გაფრინდაულის.

2003

ხილვა: მედეა

სიყვარულის ნაკვერჩხალზე
რაქნას,
აწ ხელს ვეღარ ითბობს.
მოუმკია სხვას სამკალი.
ელვა –
მედეაა თითქოს,
ზღვისკარად რომ დაკანკალებს.

1973

* * *

ფაზისის პირას და არც ნილოსის,
მე,

კოლხეთს ვეძებ დიდზე

უვრცელესს,

სადაც სამყაროს დვრიტა* მარხია.

კოლხეთი გახლავთ –

ის თავფურცელი,

რომელიც მტერმა ჩემს

საქართველოს –

დიდ ისტორიას ამოახია.

1965

* დვრიტა – დედა, კვეთი, საფუარი.

* * *

მიმწუხრისას ჩამოშლილი –
მთვარის თეთრი
 ნაწნავეები –
სივრცეს წითლად ალაგზნებენ.
ცას და ღამეს წკავწკავებენ
ვარსკვლავების –
 ნაგაზები.

1968

ღღე და ღამე

ველარ მაღავეს წუხილს,
ცრემლად ცვივა ნამი –
 ცას ელამს და ბეცს.
ცალთვალაა ღამე,
 ცალთვალაა ღღეც!

1986

* * *

ვარსკვლავებს –
ოქროს წიწილებს,
კვლავ ეპარება ღრუბელი,
ელვის თვალება –
 ცის კატა.
მაგრამ მიმწუხრმა კრუხივით
 მთოვარე ჩაუნის კარტა.

1965

ქართული სიმღერა

ბობოქარი ზღვის დელუაა

ქარიშხალს და

ქარს ნაჩვევი

და ამიტომ ზეციურმა

ბრძანა დასტურ,

განაჩენი:

რომ ქართული სიმღერაა,

– თვითმყოფი და თვითნაჩენი.

1993

შატყლი და შენაქო

ჯიხეებივით გადმომდგარი,
მთებს,

რომ ასე ამშვენებენ,
მსურს,

სხვამ არა,

შენ აქო:

ციხე-კოშკად ნაშენები –

შატყლი და შენაქო.

1976

გიომ აპოლინერი

დასაბამიდან წყვილადს სიმღერით
აპობს ამერი,

აპობს იმერი.

ვინაც წერტილ-მძიმით

სტრიქონები

არ დააამძიმა –

პოეტი გიომ აპოლინერი,

გარდაცვლილ ლექსთა

ჭირისუფლებს

უთვლის სამძიმარს.

1978

ვატიკანში

მილიონი წლის წინათ,
დარეკილი ზარია,
კაცის არა,
დიდ უფლის,
როს შეჰყურებ სარიანს,
დირენსა და
დიუფის.

1983

ჰაინრიხ შლიმანი

კოლხ მედეას შვილიშვილის
სადღეგრძელო ჯიხვის ყანწით
კოლხეთს უნდა დაილიოს.
რადგან თორას მეც ვეძებდი,
მაგრამ დამასწრო შლიმანმა
და მიადგა ის ილიოსს.*

1979

* ილიოსი – იგივე ტროა (ძვ. წ. აღ. XIII ს.) აღაშენა მედეას შვილიშვილმა ილიოსმა, რომელიც ოცდაცამეტი საუკუნის შემდეგ აღმოაჩინა ჰაინრიხ შლიმანმა (1822-1890).

* * *

სოფლის შუკეებში მიმავალ მთვარეს
ზეცისკენ –
ღამე ესაფეხურა.

იელვა,

ელვამ, როგორც მერდინმა.

და იგრიალა მეხმა,

მეხურად

და, ხმა განთიადს ჩააკმენდინა.

1984

მითაჟამი*

მიასვენებდნენ ღამეს –
მთვარის ცივ ბაღდახინით
ღრუბლები...
და ცას, არა ჰქონდა
არც რა საღხინო,
თვალეbs იფშენეტდა სინათლეზე
მოდგმა ქაოსის.
არსით ისმოდა ადამის ძის ხმა და
ძახილი,
პონტოს ნაპირზე –
კოლხმა თვალი როს გაახილა.

1986

* მითაჟამი (მეგრ.) – უხსოვარი დრო.

კოლხა

ათი ათასწლეულის –
კარებს ჩუმად მოვხურავ
და უფალზე ვილოცებ,
რადგანაც აქ –
ფაზისთან,
იქ – ნაპირზე ნილოსის
მესმის სიტყვა კოლხური.*

1997

* კოლხური – კოლხური (პროტოქართველური).

* * *

სობის წყალს კი,
ვით ოქროს თევზს,
ულაპლაპებს მზეზე ზურგი
და წარსულის ბორჯში¹ ბორგავს.
მელოდება –
ჩემი ხორგა,
სიყვარულს კი არა აქვს
ხურგი.²

1969

¹ ბორჯი (მეგრ.) დრო.

² ხურგი (მეგრ.) საზღვარი.

* * *

მამის სიკვდილი, –
ის მე მოგკალი,
სიცოცხლეს ფეხი როს წამოგკარი,
და ჰა,
მას შემდეგ მივალ ბორძიკით,
შორს,
სასაფლაო მოჩანს
ბორცეს იქით.

1968

* * *

ზამთრის გზაზე მომავალი
ფანტელები,

ყვება ამბავს...

ცას სურს, მზე რომ დაიყვილოს;
დაწოლილა ჯეკეს დამბა,
სობის პირას როგორც
ყილო.*

1967

* ყილო (მეგრ.) ვეფხვი.

ედემში არა ჩანს ადამ

ღმერთს ჩაუბღუჯავს ხელში
ელვის ხმლის –

ვარდისფერი ვადა,
აპირებს წყვილიადში მის ქნევას.
ედემში არა ჩანს ადამ,
და გვიმზერს –

გველის თვალებით ევა.

* * *

ცხოვრება კი უმიზეზოდ,
ხელსა გგკრავს და
ბინად გვიჩენს –
სიცოცხლეს და სიმარტოვეს
და დღეებიც ჩვენს ზურგებზე
აშოლტდება.

არ ვუყვარვართ და...
სიცოცხლე ხშირად გვტოვებს,
სიკვდილი კი,
ერთი წუთით არ გვშორდება.

1988

* * *

მარადისობა არავის დაინდობს,
ათასწლეულებს –

ვარსკვლავებს მიაშლის.

მთვარე – კი ქრისტეა,

თეთრებში ჩაცმული.

და ნათლის სვეტივით აღმართულ
წყვილადში –

ვჭვრეტ მონაშებს და

ჯვარცმულებს.

1984

* * *

ასევია ვარსკვლავები
და მთვარე ჰგავს
მტერ-მორეულს,
ან სურამის დაშლილ ციხეს,
ზურაბი რომ დაატანეს...
მოსვლის დღიდან,
ვით ორეულს,
ჩვენ,
ჩვენს სიკვდილს დავატარებთ.

2004

ორი ღაჩი

წელი ათასხუთასი

ვკრებდი სიგელ-გუჯარებს...

ვხმობდი მტერთა შემრისხველს:

მეფე –

დაჩი უჯარმელს,

პოეტ –

დაჩი ეგრისელს.

2005

აბსა და აღონაისი

როცა ზღვისკენ წყალს ჩამავალს,
გაჰყვებოდა ჯადო ღამის,
მაშინ კოლხი მუხლმოყრილი,
მოწყალებას –

თხოვდა ღმერთებს:

აბსა¹ და

აღონაისს.²

1977

¹ აბსა – (კოლხ.) ხელოვნების დვთაება.

² აღონაისი (ბერძ.) ყველაზე ძველი და ძლიერი ღმერთი.

* * *

შორ წარსულიდან მოსული,
კოლხის სული აქ ტრიალებს,
მარად მძებნელი სიბრძნეთა
და გულს ედება მაღამოდ.

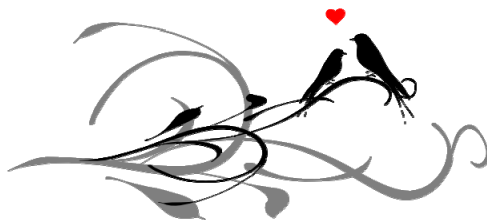
კაცო

შენ მისათვაღაუო,

შვიდ პოეტთა და

შვიდ ბრძნეთა.

2007

ანტიკა

ქალი არა,

ცა არის,

მზით და მთვარით ორსული,

(თავს რომ მადგას ამ დილით).

ვით იტყოდნენ ძველები:

წარსულიდან მოსული,

ანტიკაა ნამდვილი.

1969

ლასი

მიმწუხრისას წყლის ბინადართ,
მთიებს უერის მთვარის

თასით,

მერე იწყებს მათთან აღერსს.

და დილაძდე უთვალთვალებს –

თავის სამწყოს –

ციდან ლასი.*

1976

* ლასი – თევზის ღვთაება წარმართულ კოლხურ (ქართულ) პანთეონში.

შავნაბადა

ორთაჭალის ბადის ჩრდილში,
მიდიოდა,

ვით ქალწული
მტკვარი და...

თვალს ნაბადა.
და შავნაბადმოსვეული
დაცქეროდა

შავად,
მას შავ ნაბადა.

1984

თორე

დედამიწა არ ეყო, და
ვარსკვლავებით ცა გალობდა
და შეერთო ზღვათა მორევს.
მესხი იყო და წყალობდა,
დიდ რუსთაველს ღმერთი –
თორე.*

1976

* თორე – მესხთა (ქართველთა) მფარველი ღვთაება.

* * *

მომცინარე ვარსკვლავებმა
მიცვლილი მზის შესანდობი
ცის ვეება თასი შესვეს –
 სსოვნისათვის გაიმეტეს.
და... დილამდე აიეტი –
უხმობს ჰელიოსს¹
 და პერსეს.²

1979

^{1,2} – ჰელიოსი, პერსე – აიეტის მშობლები.

* * *

თვითონ გულდრძო სიძულვილმა,
სიყვარული მიქო შენი,
მეზობელო კარისა.
დღეს აცვია – მზის ქოშები
და ღამეს კი –
მთვარისა.

1971

* * *

კოლხეთისკენ მოიწევს
გილგამეში გმირთ-გმირი,
მკაცრი,

თანაც აზიზი.

ხალდიაა¹ მფარველი:

ბურანუნის,²

ფაზისის,³

იდიგნის⁴ და ინგირის.⁵

1968

¹ ხალდი – მანას სამეფოს მთავარი ღვთაება.

² ბურანუნი – ევფრატის ძველი სახელწოდება.

³ ფაზისი – რიონი.

⁴ იდიგნი – ტიგროსის ძველი სახელწოდება.

⁵ ინგირი – ენგურის უძველესი სახელწოდება.

* * *

დამფრთხალი მიწის შავი სიმძიმით,
უსამანო ცისკენ იურვის
პოეტის სული –
ღვთაებრივი და
კოსმიური.

1960

* * *

ათასწლეულების იქით,
აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს,
დასტრიალებს ჩემი მზერა.
მისთვის ყოფნა...

და არ ყოფნა,
„თამაშად და მიჩანს მღერად.“

1973

შურუფაქი და ივარი

დიდი წარღვნის მოლოდინში,
აქილევის ფარს ივარებს,
ცრუ უამმა ვერ გადიბირა:
შურუფაქი¹

და ივარი,²

ერიღუ³ და ბადთიბირა.⁴

1976

^{1,2,3,4} – წარღვნამდელი კოლხური (ქართული) ქალაქები

* * *

სიცოცხლის და სიყვარულის –
ლოდივით გულზე მაწევს მზე
და რაგქნა,
ვერ მოგიჩეხები
თავს მაწონებენ ნაძვებზე –
პირამიდები გირჩების.

1987

* * *

მოკამკამე ზღვის სარკეში,
რიკულები ჩანს აივნის
და თოლია მეთედ თუ
მეასედ,
ჩამოივლის და აივლის –
ზვირთთა მაღალ ტერასებს.

1977

* * *

არც ურარტუ,

არც ასირი.

არის ნაირი და მანა,¹

პონტოს² ბატონ-პატრონი.

და ყვავილობს ეს ქვეყანა:

ხალდი-ხალიბ-მაკრონის.³

1969

^{1,2,3,4} – სამეფოები (ძვ. წ. აღ. II ათასწლეული

² პონტო – შავი ზღვა.

³ მაკრონი (ბერძ.) მეგრული (ქართველი).

ფიფქები

(ვარიანტი)

ფიფქები, როგორც სერაფიმები,*
ზამთრის სიმღერად
ჩამოდიან დედამიწაზე,
მაგრამ მიწას რომ შეეხებიან,
წვეკეტენ სიმღერას
და სულს მწვერივით განუტევენ.

1969

* სერაფიმები – ექვსფრთიანი აგნელოზები.

ალბათ, მეღეა!

მიმწუხრის ზღვასი რომ იღანდება,
კოლხური მთვარის აკვანია

ცად დარწეული,
რომელსაც უზის მღვრიე ზვირთთა
მრავალწერტილი.

ვხედავ ქალის ღანდს –
მიღმა სამი ათასწლეულის,
ზღვისკარად დგას და კოლხეთის ცას
უხმოდ შესტირის...

1969

* * *

კაცი კაცისთვის თურმე მგელია,
ძმა,

ძმას არ ინდობს
და... ცხოვრება სივერაგეა:
წამით გასწირავს კაცს
უერთგულესს.
თავლასთან დგას და ელის აგება,
დღიად ჰერაკლეს,
იგივ ჰერკულესს.

1993

აზრიანი გეგი

(ძვ. წ. აღ. VIV ათასწლეული)

ებრძოდა უამთა ქარიშხლებს,
კოლხური სული გამძლეა –
ცაში ღმერთებთან –

სურს აფრენა.

და... ერედუს გემს –

ანძიანს,

ათასწლეულები უკეთია აფრებად.

1989

* * *

ისევ პირველყოფილი ქოსია,
და სადღაც მთვარის ჩანს
კუნძული.

დედამიწა კი ნიჯარაა,
მირიადი ხმებით დახუნძლული.

1991

* * *

მთვარე ცას აქანდაკებს,
საოცრება ეს არის
და ფიქრთა ამბურდველი,
ვით მური და დესარო,
მაიოლი,
ბურდელი.

1972

* * *

მილიონი წლის კოლხეთის,
თვალში ჩაგვცქერის წარსული,
თუმცა მედეა არ ჩანს.
მითიდან ის არ გასულა,
ის ლეგენდებში დარჩა.

1978

* * *

მძიმე ფიქრი გონების ცას,
ვარსკვლავით ღამით წყდება.
იმ ღვთის მგმობელთ,
იმ მასონებს,* –
რისხვა...
რაც ჩვენ,
გვავიწყდება,
ისტორია იმასსოვრებს.

1994

* მასონი (ფრანგ.) რელიგიურ-ფილოსოფიური მიმდინარეობა. საიდუმლო საზოგადოების სახით.

* * *

ღელვის ტოტზე ჩამომჯდარი,
ჩუმაღ შფოთავს ზღვა უფრო,
როცა ზვირთნი ნაპირთან
მიტყვრებიან.

ცა,

მიწასთან მთელი ღამე საუბრობს,
მოციმციმე ვარსკვლავები –
მათი სიტყვებია.

1986

* * *

ვიმეორებ ათასჯერ
ნათქვამს ათასმეერთედ,
რომ შორეულ წარსულში –
ფიქრით სამოგზაუროდ –
კოლხეთია „ბილეთი“.
ვის არ სჯერა მიმართოს:
ღმერთკაც პეროდოტეს¹ და
დიდ ჰეკატე მილეუელს.²

1973

¹ პეროდოტე – (ძვ. წ. აღ. VI ს.).

² ჰეკატე მილეუელი – (ძვ. წ. აღ. VI ს.).

* * *

ჩემს ფეხის ხმაზე,
გამთენიისას,
ქარები ღამის კარებს
აღებენ.
ზღვას ვუყვარვარ და...
სიყვარული ბევრი
ვეღავე.
და.... როს მნახვენ გამორბიან
ჩემსკენ ტალღები,
მაგრამ ნაპირზე ამოსვლას კი
ვეღარ ბედავენ.

1998

ბექირებს და ბიძირებს

პონტოს აკენის რწევაში,
გარდასულთა სიზმრებში
შფოთავ,

ველარ იძინებ.

და ზღვისკარად დაეძებ:

ბექირებს¹ და

ბიძირებს.

1969

^{1,2} – კოლხთა (ქართველთა) შორეული წინაპრები.

* * *

ვითარც ჩვევია საწუთროს,
თუ გზაზე არ გივერაგა.
დღეები მიდის...

მიხიორ...

ყოფნა, ვით ჯაჭვის პერანგი,
გსურს ტანზე შემოისიო.

2001

სარჩევი

შესავალი.....5

ცა.....25

მაინც.....26

ხარჯიხვი.....27

*** (გარსკვლავები).....28

ისევ კოლხური სული.....29

*** (აყვავებული გველის ედემი).....30

*** (მთვარე მეტეხთან რომ იძირება).....31

ლოცვა მარადიული.....32

ლეგენდები და მითები.....33

ვაშინერს.....34

უფლის სახელით.....35

ციცინათელა.....36

კოლხი – ბიბლიური.....37

ლიუსიტები.....38

*** (ღამის სიბნელემ გაჰყარა).....39

სხვა სამყარო, მითოსური.....40

მითაჟამი.....41

*** (წყვდიადს ამეფებს ყეფა
ცერბერის).....42

მზის სინათლის სვეტები.....43

*** (რა უნდა იყოს...)	44
*** (გზა შორია...)	45
სამშობლო – შენი მოდელია	46
*** (იქ, პონტოს ზღვის სანაპიროს)	47
*** (შუადამისას)	48
*** (ხმა)	49
*** (დომის ქვაბი კი ჰკიდია ლარჭემს)	50
გარინდულია ზეცის ტაძარი	51
პაპა	52
ჩემი სამშობლო – მამული	53
უთუოდ დარეავს	54
1941-42-43-44-45	55
საქართველოს მდინარეები	56
იქნებით ორი	57
აფხაზეთის და სამაჩაბლოს	58
*** (ადამის მოდგმის)	59
ნინო კაბადოკიელი	60
*** (ოქროს ათასწლეულები)	61
ქალდეელები	62
თოვლის დედოფალი	63
დიუდაუ	64
ქარები და ვარსკვლავები	65
ანთარი	66

კედრები ძმათა სასაფლაოზე.....	67
ორი კიკლოპი	48
სინამდვილე და მითებია.....	69
ვარსკვლავების ყვავილი.....	70
მესეფეები.....	71
ცა, ღამე, ვარსკვლავები	72
*** (მზის ძახილი სადღაც ისმის).....	73
ან თორი და თუთარჩელა.....	74
*** (შემოღობილი ელვის ელვარება).....	75
ხილვა მეღვა.....	76
ხილვა ღაზები.....	77
დო, რე, მი, ფა, სოლ, ღა, სი!.....	78
*** (ჩადრიანი ღამეები).....	79
*** (ისტორია უდრანებში).....	80
*** (მოვლ ტირილით).....	81
ხეცსურეთი.....	82
ტალღა.....	83
*** (მშობლიური სამოთხიდან).....	84
სეფედავლე.....	85
*** (ღამის ტოტებზე...).....	86
ჩე გოლა.....	87
*** (როდესაც ზღვა აღელვებს).....	88
უბკელესი კოლხეთია.....	89

სამი გოლიათი	90
*** (ხორგა).....	91
*** (ქრისტე, ქრისტეა).....	92
*** (მკრთალი სინათლის ჩუმი დიღინით).....	93
კოლხურ მითებს და ლეგენდებს.....	94
*** (გაქვავებულ ჯამს როცა შეეცქერი).....	95
*** (ბებერ ძვლებს ვითობ...).....	96
ხან ალბიონს და ხან ქიოს.....	97
*** (ვინც დაეძებს ის პოულობს).....	98
*** (პონტოს პირას დამჯდარი).....	99
სიკვდილი.....	100
ამირანის და ყამარის.....	101
*** (კარგად იცის სიცოცხლემ).....	102
ტუტანხამონის აკლდამა.....	103
გარიურაუი.....	104
*** (უფლისაგან წყეულია).....	105
პრომეთეს კაკასიონი.....	106
ზამთარი წინანდალში.....	107
*** (ელვის რაშით დაჰქრის და...).....	108
ობოლი კოლხეთი – აიეტის.....	109
სიცოცხლის ხე კვლავ შრიალებს.....	110

კოლხური ენა	111
ათადან და ბაბადან.....	112
ბნელი ქუჩა.....	113
*** (ჩაუბლუჯიხარ მარადისობას).....	114
*** (ელვასავით მიმოჰქროდი).....	115
*** (აბა რად უნდა დიდი მისნობა).....	116
*** (გადახნულია ელვის სახნისით).....	117
ის ვარ.....	118
*** (ქვეყნად ჩვენი გაჩენისთვის).....	119
არავგთან	120
სიყვარული უნდა ერქვას	121
ყაყაჩოები დიდგორზე.....	122
ლილე	123
*** (ელვის კუდებიან ღრუბლებს).....	124
ისე მძულხარ.....	125
კოლხეთი და იბერია	126
*** (ელვა).....	127
დასაბამი	128
*** (ვერ ვიგებ...).....	129
ვაზი	130
ვარსკვლავები	131
*** (ზღვისკარად).....	132
ვარდობისთვის	133

*** (მზე არ ჩანს).....	134
მარგალიტებში ეძებ მარალიტს.....	135
*** (ზვირთებს მაღლა ამოსვლა).....	136
მუხები კოლხეთში.....	137
*** (მზის და მთვარის კი არა).....	138
ღმერთებმა თავი შეირცხვინეს.....	139
გოლგოთაზე.....	140
*** (მეგობრის და ნათესავის).....	141
*** (ცა არ ყოფნის სათარეშოდ).....	142
*** (სამყარო ცასავით ცივია).....	143
გრძნება.....	144
ვარსკვლავები.....	145
*** (დღეს არავის არ უკვირს).....	146
*** (მზე წარსულში როცა ჩავა).....	147
*** (ყინვის ჯაჭვ-მუზარადი გაუხდიათ).....	148
*** (მზის შარავანდით გარემოსილებს).....	149
*** (სიყვარულით შემორაგულ).....	150
*** (ცის ოგვაჯეში ვარსკვლავები).....	151
დეკები.....	152
*** (სველი ღრუბლების შავი ბელტებით).....	153
*** (რადგან სულსი ცეცხლი ენთო).....	154
*** (ქრისტეს რწმენის დღეებმა).....	155

*** (მიწეივ...)	156
*** (ოქროს ძაფით...)	157
სამძიმარა	158
ძელქვა	159
ვარადა და ვარადო	160
ვარსკვლავები	161
ამირანი	162
*** (კოლხურ ცაზე არ ჩანს მესია).....	163
ყივჩალები და პაჭინკები	164
გაგი და ბურსი.....	165
იქნებ	166
ხეები სასაფლაოზე.....	167
მითრა, მინდი.....	168
ცხოვრება	169
ტირისკონი.....	170
*** (მოულოდნელად	171
როსომახივით	172
ღერწამები	173
*** (სიმეუდროვესი ქუხილის ხმაზე).....	174
*** (ელვის აბრეშუმის ძაფით).....	175
*** (ერთი-მეორის ნდომით ავსილნი)....	176
*** (კლდეებს გადმოვა ვით ღრუბელი).177	
ხალღები	178

*** (ომი).....	179
მარტის თოვლი.....	180
*** (ცასა და მიწას ერთად შეყრიან).....	181
*** (სხვა პლანეტიდან გადმოსხვეწილი).182	
მანასი და ნაირის.....	183
*** (საქართველოს მტრებს ოღითგან)....	184
*** (მოველ...).....	185
*** (ცის კიდობანზე მზე ელავს).....	186
ხილვა მედეა.....	187
*** (ფაზისის პირას...).....	188
*** (მიმწუხრისას ჩამოშლილი).....	189
დღე და ღამე.....	190
შუმერული და ქასქები.....	191
*** (ვარსკვლავებს – ოქროს წიწილებს).....	192
ქართული სიმღერა.....	193
შატილი და შენაქო.....	194
ხილვა: არესისი ჭალა.....	195
გიომ აპოლინერი.....	196
*** (ხუთიათასი წლის იქიდან).....	197
ვატიკანში.....	198
ჰაინრიხ შლიმანი.....	199

*** (სოფლის შუკებში მიმავალ მთვარეს).....	200
მითაუამი.....	201
კოლხა.....	202
*** (ხობის წყალს კი).....	203
*** (მამის სიკვდილი).....	204
*** (ზამთრის გზაზე მომავალი).....	205
ედემში არა ჩანს ადამ.....	206
*** (ცხოვრება კი უმიზეზოდ...).....	207
*** (მარადისობა არავის დაინდობს).....	208
*** (ასევეა ვარსკვლავები).....	209
ორი დაჩი.....	210
აბსა და ადონაისი.....	211
გერგეტსა და გელაზინს.....	212
*** (შორე წარსულიდან მოსული).....	213
ანტიკა.....	214
ლასი.....	215
შაენაბადა.....	216
თორე.....	217
*** (მოციმციმე ვარსკვლავებმა).....	218
*** (თვითონ გულდრძო სიძულვილმა).....	219
*** (კოლხეთისკენ მოიწევს).....	220

*** (დამფრთხალი მიწის შავი სიმძიმით).....	221
*** (ათასწლეულებს იქით).....	222
შურუფაქი და იფარი.....	223
*** (სიცოცხლის და სიძულვილის).....	224
*** (მოკამკამე ზღვის სარკეში).....	225
*** (არც ურარტუ, არც ასირი).....	226
სამშობლო და ბუნება.....	227
ფიფქები.....	228
აღბათ, მედეა!.....	229
*** (კაცი კაცისთვის თურმე მგელია)....	230
აფრიანი გემი.....	231
*** (ისევ პირველყოფილი ქაოსია).....	232
*** (მთვარე ცას აქანდაკებს).....	233
*** (მილიონი წლის კოლხეთის).....	234
მძიმე ფიქრი გონების ცას.....	235
*** (ღელვის ტოტზე ჩამომჯდარი).....	236
*** (ვიმეორებ ათასჯერ).....	237
*** (ჩემს ფეხის ხმაზე).....	238
ბექირებს და ბიძირებს.....	239
*** (ვითარც ჩვევია საწუთროს).....	240

2020.08.01

"საერთაშორისო მკვლევარების" 100-დღეობის
პროგრამის, საქართველოს მეცნიერების განვითარების
საქართველოს მეცნიერების განვითარების სახელმწიფო
სამსახურის, საქართველოს მეცნიერების განვითარების
საქართველოს მეცნიერების განვითარების
საქართველოს მეცნიერების განვითარების
საქართველოს მეცნიერების განვითარების
საქართველოს მეცნიერების განვითარების
საქართველოს მეცნიერების განვითარების
საქართველოს მეცნიერების განვითარების
საქართველოს მეცნიერების განვითარების

საერთაშორისო მკვლევარების
2020.08.01

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური ფსალმუნები

100 ტომად
ტომი 71

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 71

გამომცემლობის

რედაქტორი

– ციალა ხოჭოლავა

მხატვარი

– სპარტაკ ცინცაძე

მხატვრული რედაქტორი

– ირაკლი შუშვერიძე

ტექნიკური რედაქტორი

– ნანა ღუმბაძე

კორექტორი

– ევა ხუნწარია

კომპიუტერული

უზრუნველყოფა

– ნანა და დათო ყანდაშვილები

გამომცემელი – როლანდ დოლბაია

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯიძის ქუჩის №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@gmail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com